

SAL 3
HEJMAR 24
NÎSNAN 1944

RONAHÎ

ANNEE 3
NUMÉRO 24
AVRIL 1944

SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ DE LA REVUE KURDE HAWAR

TELÈFON: 12—29

Di rêleke Îngîlistanê de, herweki li nik me, komir çêdikin. Lê ev komir ne ji bo, di menqelê de, şewitandinê ye. Vê komirê di madeyên teqandinê û maskên gazan de bi kar têxin.

ÇAPXANA TEREQIYÊ
ŞAM — 1944

DI VÊ HEJMARÊ DE

Quling û Rovî	Çirokbêj
Cegerxwîn	Hisênê Emîn
Jin û mêr	Emoyê Cilînî
Mam Hîrç	Sebrî Bradîm
Napolyon	Osman Sebrî
Dr. Rweylo	Bîşarê Segman
Gula Kirasdirihayî	M. Xidir Mizûrî
Selahedîn	Osman Sebrî
General an Çawîş	Hesenê Mistê
Hindik Rindik	Xeberguhêz
Dengê Xortan	Hisênê Emîn
Ziman	Osman Sebrî
Qertel û Silêman	Ronahî
Nîjad	T. Ilho Bêduhî
Hinek jî henek	Yarîker
Gazind û hêvî	Dîlkuî Doskî

ÇIROKA KURDMANCI:

QULING Û ROVÎ

Carêkê qulingek û roviyek bûn dostên hev. Rovî gote quling; were mala min, mehvanî. Quling go, baş e, û çû mala rovî.

Rovî rabû taştê ji quling re çêkir. Taştîya rovî hewdel bû, yanî ard di nêv avê de kelan-di bû. Rovî hewdel anî vala kir ser tehteke pehîn. Rovî gote quling; kerem bike taştê. Quling çû li ser tehtê, hewdel digel rovî xwar. Rovî gelek xwar. Quling nikarî bû bixwî. Rovî gote quling, bira rabe em biçî li wetenê mî bigerihî, da tu cihê mî bibînî. Quling rabû digel rovî çû li cihê wî gerihan. Cihê rovî hemî dirî bûn, stîrî bûn, dar bûn. Pirtikên quling hemû bi wan diriya ve man. Quling êdî nikarî bîfrî. Bi şev derdiket, diçêrt, heta pirtikên wî wek berê hatin, temam bûn.

Rojekê quling rabû çû cem rovî û golê: bira vêca tu were em biçî mala min mehvanî »

Rovî rabû digel quling çû. Quling jî rabû hinek nok di nêv avê da pehtin. Quling gote rovî: « dê bira kerem bike bixwe. » Rovî çû ser tehtê bi zimane xwe alasi, zimane wî şewitî. Quling bi nîkilê xwe nok hemî ber hev kirin, xwarin. Quling gote rovî: ey bira tu ji were em biçî cihê min bibînî. Rovî gote quling, baş e em biçî bigerî. Quling gote rovî were li ser piştî mî rûne. Rovî çû li ser piştî quling rûnişt. Quling firî, xwe bilind kir, deweraneke da xwe, xwe gelek bilind kir. Paşê gote rovî: tu gelek dinyayê dibînî? Rovî gotê: « Belê ez temam dinyayê dibînim. » Quling deweraneke di da xwe û dîsa ji rovî pirs kir, go: tu gelek dinyayê dibînî? Rovî go: ez nivka dinyayê dibînim. Quling deweraneke di da xwe û ji rovî pirs: tu dinyayê çawan dibînî? Rovî go: Ez he-niya gayê beş dibînim.

Quling gote rovî: Bira milê min ê rastê qerimî, xwe bide

CEGERXWÎN

*Cegerxwîn tu pir xwenda yt, ji ritba alima yt
Cegerxwîn kir wetenparêz, tû şairê kurda yt.
Bi şîhrên xwe te hişyar kir, gelek xortê di razayî,
Bi xêret û himêta te, hin jê bûne fedayî.*

*Tu şairkî pir hêja yt, qiyametê tê tonek zêr
Tu latq î l'oxûra te, xwîn birêjin hezar mêr.
Çi b'kine tro, mayî bédeng, êdî me j'te ne ma xêr
Çi qewimî ji mitala tev de mane ser-berjêr.*

*Ji nav mela tu rabûyt, ewil şaşik te qetand
Bi şîhrên xwe eşqa millî, meqamê baş te siland.
Şohreta x're li imâmê, Kurdistanê te gerand,
Sed mixabin û heyf tro, te dengê xwe vemirand.*

*Te dîn berda ji ber eşqa xwe î mili te terk da,
Ji ber gotin û galgalê, şêx û mela te rik da.
Piştî vena bi xebata ji bo kurda tê şewq da.
Ez ditirsim ev jî berda, vê jî min re meraq da.*

*Ser hilîne ey Cegerxwîn, xew bi kêrî te nayê.
Rabe ser xwe, qtra bide derkeve ji tenhayê.
Îrşad bike li nav kurda, ser kêşa bû nerayê;
Ma latq e xelk bibêjin, Cegerxwîn çu fenayê.*

Bi vê şîhrê jî xwendevan re guman çênêbê go Cegerxwîn wefat bûye; şikir ew sax û rihet e. Ev jî ber go vê pêlê mijâl e; bédeng, bêxêbat maye; ji bona îqaza wî ye.

Qetrani: 9/1/1944

HISÊNÊ EMÎN

ser milê min ê çepê.

Rovî xwe da ser milê çepê, quling milê xwe ji ber nizim kir, rovî ket. Rovî dihate xwar û dia dikir dîgo: ya rebî cihkt nerm, ya rebî cihkt nerm

Zarokên gundekî çû bûn ber karikên xwe; ew diçêrandin. Dîtin rovî ji jor ve têt, dikevit. Zaro tirsihan revîn, kulavê xwe li cih de hiştin. Bi hes kirina Xwedê rovî ket ser kulav. Rovî kulav avête ser piştê xwe, çû.

Rovî rastî hirçekê hat. Hirçê got ê: «mam rovî te ev kulav ji kû aniye?» Rovî go: Min bi xwe çêkirîye, fîlehên Ozimê jî, wek min nizanin kulava çêkin.

Hirçê got: Mam rovî ez hêvt dikim tu yekî ji min re jî çêkt

Rovî go: Baş e, lê belê divêt tu du bizinên qelew ji min re bînî, derê kuna min da, ez hiriya wa ji te re bikim kulav.

Hirçê du nêrt ji pezê ko çera girtin, kuştin, laşê wa ji rovî re anîn, arî rovî kir û nêrtê xistinê kuna rovî de.

Piştî deh rojka hirçê rovî dît û got ê: Mamê rovî te kulavê min temam kirîye.

Rovî go: Min hirt şîştîye lê hêj ziwa ne bûye

Hirçê çû heta çend rojka, paşê disa rovî dît û got: «Ha man rovî hêj kulav temam ne bûye?»

Rovî go min jeniye lê hêj çenekirîye.

Bi vî awayî midêkê hirş û rovî hevûdi gerandin.

Pasê dîsa rojekê hirçê qesta rovî kir ko jê pirsîyariya kulavê xwe bikît.

Rovî çû ket kuna xwe û li hirçê veşerand: Heçl ko bawer dikin ko ji rovî êrmişalî çêdibin divêt gelek li hevîya kulavê xwe binînin.

Di sala 1925an de şagirtên Kênbriçê ji xwe re firçeke balafstraniyê çêkirî bûn û di wextên xwe ên vala de hîntî balafstraniyê dîbûn. Wextê bû şer ew şagirtên ha bi talîmeke hindîk bûne balafstranîvanî sêrevanî û daketîn; hêj rastir, hilkişîyan qada şer. Klîşa me dido- wan ji wan şagirtan şanî dide.

Herkes dîzane ko madenên hêja di zîkê erdê de veşartî ne. Mihendisîne pispor wan keşîf dikin; erd qul dikin, di zîkê erdê de zêrêmînan çêdikin digehin cewhera maden. Herwekî klîşa me şanî dide emele di wan zêrêmînan de dixebîtin.

JIN Û MÊR

MÊRÊ KO BI JINA XWE RE NAN NAXWE

Mirza Emoyê Cilîni, xwendevanekî me î hêja vê paşiyê hati bû Şamê. Rojêkê Mr. Emo ez ziyaret kiri bûm. Wextê Emo li nik min bû Çemşîd ji min re du şûşe antn û got: « yadê dibêje, ji kerema xwe vê şûşa piçûk ji a mezin dagirt ». Min kovikeke kaxez çêkir û ji dya Çemşîd re şûşe dagirt. Min bala xwe da û dit ko Emo ev tişt ne ecîbandî bû û li min bi çavine heyirt dî-nihêrt. Min, bi ken, gote «Emo: Emo ji mêrê ko ji jina xwe re şûşan dadigire çi xêr çêdibe ». Emo kenî, lê li min veğerand. Piştî gavêkê Mr. Emo çiroka jêrîn gote min û fikira xwe di vî tişt de pê eşkere kir.

C. A. B.

Zilamek hebû, ji deşta Diyarbekirê, ji gundê Rêbûlê; berî şeşt heftê salî. Navê wî Mihemed bû.

Ûelayî li deşta Diyarbekrê çêbû. Rabû ew zilam û pîreka xwe bi hev şewirin, gotin, li welatê me giranî çêbûye û li welatê beriya Mêrdînê erzani heye; ka em herine karekî bikin ji xwe re, idarekê bibînin.

Zilam şûr û mirtalê xwe hilanî, pîrek ji lihêf û palasa xwe li pişta xwe kirin; bi rê kelîn hatin welatê Mêrdînê, ser kaniya Emer axa.

Mêrik ji pîreka xwe re got, ka em rûnin nanê xwe bixwin. Gava ku rûniştin, mêrik rûnişt ser kaniyê û jinik dûrî wi rûnişt û pişta xwe da-yê û nanê xwe dixwar.

Di pişt re dîtîn, pênc şeş zilamê eşqiya ji bo diziyê û xerabiyê di ser wan re bûn. Wan xwe bi xwe ji hev re got, vaye zilamek û pîrekek hatine ser kaniyê rûniştine û nanê xwe dixwin. Ka em herin şûr û mirtalê wî jê bistînin û wî tazî bikin.

Yekî ji wan zilaman gote hevalê xwe, ya meriv em nikarin vi merivî tazî bikin. Hevalên wî jê pirsin, çire? Wî gote hevalê xwe, hon wî nabînin çawan rûniştiye ser kaniyê û nanê xwe dixwe û pîreka wî çûye dûrî wî û pişta xwe dayi-yê; ew ji nanê xwe dixwe. Ew zilamê ko bi pîreka xwe re nan naxwe ew zilam tu-cara nayê pis kirin.

Ewan zilaman xebera hevalê xwe ne kirin, rabûn hatin ser meriv, wî û jina wî tazî bikin.

Piştî mêrik li wan û berê jinikê li wan bû û mêrik ew ne diditin. Gava jinikê ew dîtîn, ji mêrê xwe re got: Vaye pênc şeş zilamê xerab hatin; wê me tazî bikin.

Mêrik gote: Bira bên; heta ez têr nanê xwe bixwin. Gava têr nanê xwe xwar û devê xwe paqij kir, simbêlê xwe bada, rahişte şûr û mirtalê xwe û ba dizan kir û gote wan: Ez ne ew meriv im ku hon mi tazî bikin û şûr û mirtalê mi ji mi bistînin.

Ewa meşîva gote hevdu, Ev zilam ne zilamekî xirab e; em herin wî tazî bikin û hevdu bikujin qezake mezin wê çêbibê.

Rabûn banî wî kirin, bext dan hevdu û çûn cem wî zilamî û bûn brakê hevdu.

Mexsed zilamê ko bi pîreka xwe re nan bixwê tu xêr jê çênabê.

EMOYÊ CILÎNÎ

Ronahî — Ji çiroka Mirza Emo dixuye ko Mihemedê rêbûlt mîrekê qenc bû; ji ber ko bi jina xwe re nan ne dixwar. Lê diya ji çiroka Mr. Emo xuya dike ko ew mîrê qenc yê ko bi jina xwe re nan ne dixwar pîrsa xwe bi jina xwe dixist û pê dişewrî. Yê ko dişewire divê carina ji ji ya şewirdara xwe jî bikî.

Zilamek hebû, li gundê Zédika. Rabû çû çiyayê Cûdl, nêçrê. Koviyek kuşt; lê bû mexrib. Çû şikeftê, ji xwe re hinek ji goşlê xwe biraşt û xwar; tîvinga xwe kir bin serê xwe û raza.

Hirçekê pêjna wî kir û hat hundirê şikeftê. Hêdî, hirçê rahişt tîvinga wî û li tehtê da; hûr-hûrî kir. Rahişt destê mêrik, ew hişyar kir û bire xiste kuna gi hirç tê de disekinî. Hirçê jê re da zanin gi mêrik here cem.

Mêrik, salekê li cem hirçê di qulê de ma. Du çêlt ji hirçê re çêbûn; yek nêr, yek mê. Weke insan bûn; lê xwertî bi pîrç bûn.

Rojekê, hirç çû bû çolê û derê kunê li zilamê xwe ne girti bû. Mêrik reviya hat gundê xwe, Zédika. Hirç hat kunê; nêrî zilamê wê ne li wir e. Rabû, her dâ zarokê xwe hilgirtin û li ser şopa mêrik meşiya û hat gund.

Zilamê wê li ser banê camiyê rûniştî bû. Zarokê gund gotin va ye hirçek hat. Zilamê wê got, hejç; çestê bid-ê kuştina min li ser e. Hirç hat ser banê camiyê, sê cara lîf kir riwê zilamê û çêliyê nêr da wî û a mê ji rive re hişt û pîr.

Kurik mezin bû, bû zilam. Rojekê du xulam hatin; du sifre xwarin li ser destê wan e. Mam-hirç ji li devê dert sekini bû; rahişt her du sifre ji destê xulama girt; her du ji xwarin. Mam-hirç di pê re pîrst; gotin ew xwarin yên koçegîrê (pehewan) mîr bûn.

ZORAVA
SERPÊHATI
MAM-HIRÇ

Goçegîrê mîr, li cem mîr giliyê xwe kirin, gotin xulaman şîva me ne anîne, em ji birçîna kuştin. Mîr şande dâ xulaman, pîrst ji wan, çima goçegîr bê xwarin mane. Xulama got, me şîva wa ani bû, lê Mam-hirç ji destê me girt û şîva her diwan ji xwar. Mam-hirç xulamê axê Zédika bû.

Mîr delal hildêra nav bajêr go, bêje sibe seyran e, emê herin Cemê cihîwa. Mîr gote Mam-hirç: Eger tu pehewan î, tu kari be bi her du pehewanê mi, ezê li gor dilê te bidim te. Tu nikari be ezê te û axê te bikujim.

Mam-hirç go, mi qebûl e; her du pehewan, hergek bi destekî girt û her du ji dan erdê û kuştin.

Mîr go te çi divê? Mam-hirç go, mi erdê Zerberistê divê; ji bo gi wextê em bèn Cizrê bi evarê re, emê li wir dênin; da gi tukeş zilam û ta li me nekin.

Niha nebiyê Mam-hirç li Zédika, li deşta Silopiya hene. Sebri bi xwe ji Rehaniyê, ji deşta Silopiya ye. Îro li Amûdê feqe ye.

15/1/1944

SEBRÎ BRAHÎM

RONAHÎ — Herwekî bi xwe gotiye Sebri silopi ye, lê welê dîtuye li beriyê mezin bûye û zarê xwe ê bingehin hilnaniye; lê yê beriyê ji bi temamî ne girtiye. Ji lewre bi zarekî tevlihev û navîn dibêje û dinivîstine. Herçî çirok heke xelkê Stlopiyan jê enirine bila gazindên xwe, ne ji me lê ji hem-şehriyê xwe bikin.

ESKERÊN ORDIWA HEŞTAN DI BAJAREKÎ TALYANÎ DE. BAJARÊ KO PIŞTÎ ŞERÎNE NO VEGERTINE.

DÎROKA

JÎNA NAPOLYON

— 8 —

Dûmahika hejmarê 23an

Gava îngilîzan guhartina awayê ger û xiteya qumandarê topan dît, bir birin ko di kû da lê ketine. Wan ji bi topên heyfê bê dilovanî guleyên topan bi ser Napolyon û leşkerê wî da barandin. Agirê topan ê ko îngilîzan bi ser leşkerê fransîz da dibarand ewçend î xurt bû ko zebaniyên dûjehê nikari bûn xwe li ber ragirin. Di wargehê topavêjan da bihustek erd ne hiştin ko çend gule tê da bi cih ne kirin. Wî agirê xurt û bê dilovanî, tirs êxist dilê topavêjên Napolyon û hinek jê revîn. Napolyon tirsî ko ên mayî jî bidin ser şopa hevalên xwe, hînga hilkişî ser lûleya topekê û li topavêjan holê kire qîr:

« Çi qewimil qey tirs gîha dilê topavêjên me?!.. »

Bi vê gotinê topavêjên mayî dil girtin û ên revî bi şûn da vegeirî ser karê xwe. Dema her kes vegeirî cihê xwe, bê ko ên revî fihêtkar bike, bi dengêki bilind gote wan:

« Ez î hawer bûm ko birek ji çêliyên Fransyê di ber destê min da dixebitin ». »

Hîn bi vê gotinê jî têr ne kir; ji bo ko bi carekê rîya revê ji wan bistîne got:

« Bila yekî nivîsîzan bê, da ko emirekî binivîse »

Di nav topavêjan da serberzek bi derket û çû li pêşberê wî rawestî û gotê binivîse:

« Ji nîha û pê da navê vê betarya han, betariya mîrxasan e ». »

Hîn serberz bêjeya dawiyê ne qedandi bû ko guleyêke topê li pêşberê wî û Napolyon li erdê ket û berek ax bi ser kaxeza ko dinivîsî kir. Serberzê camêr bê ko bitertile bi rûkî biken dibêje: « Spas ji Xwedê ral bi vê guleya han em ji westîna zihakirina nivîsanê xilas kirin ». »

Ev gotina han gelekî ji kêfa Napolyon hat. Pêşdetir ji bir ne kir ko wî serberzî bike zabî. Ew serberzê ko navê wî Jûno bû, heya dawîya emir bi Napolyon ra ma; heya bû marêşal û dûk.

Piştî ko Napolyon bi gotinên xwe ên canvejin leşkerê xwe dihêvotin (hêvotin, teşwîq)

û sergerm dikirin; bi du sed top agirê dûjeheke birastî bi ser serê neyarên xwe da dirijand û xwe diêxistê xeterê. Dawî saeta êrişê hat; ew êrişa ko dixwast pê pergala leşkerê îngilîz belav bike û wan di Cebel-Tariqa biçûk da biderxîne.

Di nivê şeva kanûna pêşin 1793 an da, di nav gurmîna ewran, şîrqîna birûskan û gujîna baraneke xurt da Napolyon şareta êrişê da. Du saet bi ser dane çûn ko heşt hezar gule avête nivêka Cebel Tariqa biçûk û axa wê kelehê ser û bin kir. Lê Îngilîz, herwekî bi xwînsariya xwe hatine nasîn, di bin wî agirî da çav didan taliya êrişê. Çiqas topek xirabe dibûn yeke din diêxistin şûnê.

Çend saetan şer holê berve xurtiyê çû. Leşkerê Fransîz di tariya şevê û nava gurmîna topan da xwe gihandine ber devê topên Îngilîzan. Hinde bê dilovanî xwe davetin ser neyarên ko wekî perê daran radiweşîn. Çiqas dimirin, Napolyon ewqasî din diêxist şûna wan û her pêş da kut dikirin. Çal û çeperên Îngilîzan jî cendekên fransîzan tişe bûn û dişa bayê êrişê sist ne bû. Dawî Îngilîzan dest li ber xwe berdand û di bin tariya şevê da bi sedan kuştî û birîndar li pê xwe hiştin û ji kelehê bi

derketin. Hîn ew bi temamî ne kişiya bûn ko leşkerê Napolyon di nav qorên dijmin ra xwe gihandine bilindcihên kelehê û ala sêrengîn tê daçikandin. Hînga Napolyon zivirî ser genêral Dûgomiye û gotê: « Ezbenî êdî here di nivîna xwe da bi dilekî rihet razê û binive. Herçî Tûlon kete destê me ».

Yek ji nivîsevanên Îngilîzan bi navê Skot der heqê vî şerî dibêje: Di nav wê şeva tariya ko tê da bi hezaran leşker can didan û rûyê çada şer bi xwîné dihate avdan, di nav ax û enîn, xwîn û hêstiran da stêrka bextê Napolyon çirisi! ..

Bi girtina fransîzan a Cebel-Tariqa biçûk şer ne qediya bû. Vêcar Napolyon berê topên xwe bi carekê guhazti bûn ser avahiyên Tûlonê. Heke berê topên fransîzan bi tenê agirên xwe bi ser serên neyaran da dirijandin; vê care topên Îngilîzan ên ko keti bûn dest jî herf da bûn bajêr û wek lanetê mirin û malkambaxî bi ser xelkê bajêr da dibarandin. Dema bû sibe û firîjen rojê xwe berdane erdê, di nav rê, kûçe û kolanên bajêr da nehrekeke (nehrek, menzere) kirêt dikete ber çavên mirov. Gavek erd tîne bû ko cendekêk dudu, an peng-xwînin tê da ne ketana ber çavên nêreवानan. Çi taxa ko riya guleyên topan pê keti bû, tê da bi çend cihan şewat radibû. Xelkê bajêr

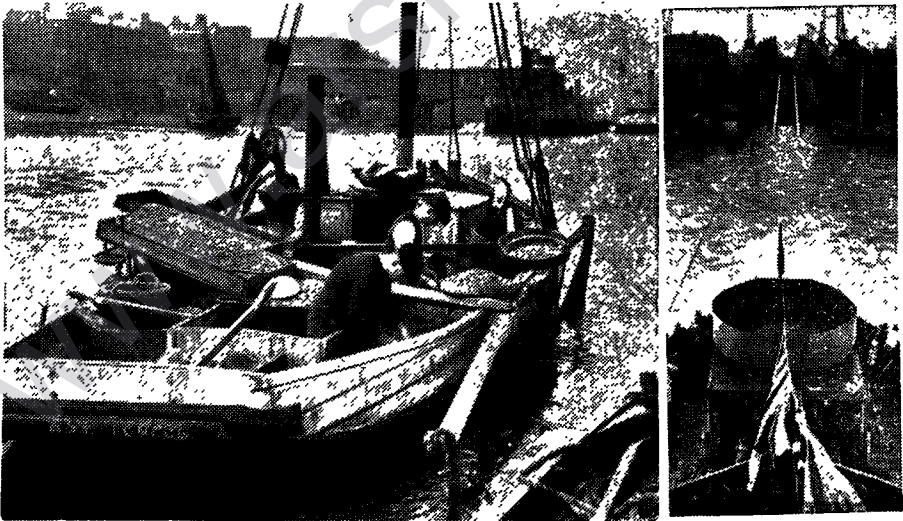
ne dizanîn ko rastî çî belayê hatine.

Piştî ko Îngilîzan keleh berdan û Napolyon berê hemî topan guhaste ser bajêr, xelk hemî wek pezê ko gur di nav keve jî xaniyan bi der keti bûn. Wê hîngê bû ko di kûçe û kolanên da bi guleyên topan ber hewa dibûn. Şewatê jî rê ne dida ko veşerin poxanên xwe. Xelkê bajêr mezin, biçûk tev da çû bûn saxa deryayê û hêviya felata xwe di stûla Îngilîz da diditin.

Piştî ko ro helat, Napolyon berê hemî topan guhaste ser stolê. Ji Cebel-Tariqa biçûk fesala avêtina stûlê gelekî e xweş bû. Dema emîralê stûlê lord Haw dît ala sêrengîn li ser kelehê pêl didiye, wî zanî ko bajarê Tûlonê kete destê fransîzan. Êdî li ber guleyên topên Napolyon rawestîn bê fêde bû. Hebû ko bi ser da çend perçe cenkeştî jî bidana der û dilê Napolyon hîn xwestir bibûya.. Ji bo ko ev yeka han nebe, emîral zûka emir da stûlê û lenger hildan ko bi rê kevin.

Gava xelkê bajêr dît stûl bi rê dikeve, di her hêlekê va berê xwe danê; da ko ji leşkerê Napolyon bifilitin. Lê stûla sondxwariyan bê leşkerê ko hilda ser piştê xwe nikari bû jî bîst hezarî pirtir rakirana. Ên mayî di nav lepên leşkerê cimhûriyetê da hiştin.

Genêral Dûgomiye bi Napolyon va gelekî

(1) Di çemê Teymis de masîvanî. Teymis çemê Îngilîstanê ye. Bi vî çemî Londre digêhe behira Manşê.
(2) Vaporek barkêş bi 10300 tonî mezin ji destagaheke emêrikant dadikeve behîrê.

xwe westand ko leşker neheqiyê li xelkê bajêr neke. Lê di vî warî da kesf nikari bû pêşiya leşkerê serxwerabûyan bigirtana. Hîn bêhna serxwerabûnê di riya tolê da bi temamî ji leşkerê cîmhûriyê dihât û di vê riya han da tu gotin û emiran ew ji daxwaza wan a kirêt bi şûn da ne didan. Ew kesên ko ji ber şewat û guleyên topan filitî bûn ji bi singoyên leşkerê cîmhûriyê gihane kuştîyên şer.

Piştî şerê Tûlonê Napolyon gelekî kete çav genêral Dûgomiye û qet ji xwe ne diqetand. Der heqê wî raporeke gelekî çak da hikûmetê û piştî ko hemî qenciyan wî tê da jimartin, jê ra dayîna ritba mîrlîwa (genêral) ji xwest. Genêral rapora xwe bi vê hevokê temam kir:

« Vî xortî pêş da bidin û dilxweş bikin. Na gava we ne kir, ewê bi xwe bi pêş keve ».

Hikûmetê li ser pesin û salixdana Dûgomiye Napolyon kir genêral û şandine nav leşkerê Îtilyayê, bin destê genêral Dûmerbiyon.

Berî ko Napolyon bibe genêral, rojekê tevî genêral Dûgomiye çû bû Marsilyayê û milên wan di hev da digerîyan. Hinekane ji nasên genêral ev kira han pir bê fesal diti bûn. Çima ko di îrfa leşkerî da ne dirist e ko yûzbaşiyek

PIŞTÎ BOMBARANÊ BERGEHÊ BAJAREKÎ TALYANÎ

bi destê genêralê xwe bigire û pê ra bigere. Nemaze zabitekî bist û çar salî l..

Hînga' yekî ji wan nasan bi tewiz gote genêral: « Ev zabitok kî ye û di kû da kete destê te ? l. » Wê çaxê genêral bi dilekî xurt li nasê xwe vegerand û got: « Navê wî zabitî Napolyon Bonapart e. Ew di hesara Tûlonê da kete dest min ko vegirtina Tûlonê her bi zanîn û mêraniya wî hate pê. Rojek dê were ko hûnê bibînin ev zabitok dê ji peyayên me ên mezin bidengtir be ».

Napolyon jî ev qenciya Dûgomiye ji bîr ne kir. Heya dema mirina xwe jî navê wî tevî navê xêrxwazan êxist wesi-yeta xwe û hinek ji mîrasa xwe jê ra veqetand. Herçî şandî Xasparan e, Napolyon ew hîn pirtir teqêrî kiriye û derheqê wî da ev gotin kiriye: « Dergehê riya pêşveçûnê di hesara Tûlonê da Xasparan li min vekir ». Napolyon ew peya bû ko kirên kesî, çi çê, çi xirab, ji bîr ne dikirin.

OSMAN SEBRÎ

Êşkerên hevalbendan di cihinê Italyayê ên çiyayî de çek û posatên xwe di piştî nêstran de diqihêstînin. Ewe qeflekek di gundekî bombaronkirtî de.

Dr. RWEYLOT

Min bala xwe da û dît ko hetanî iro di Ronahîyê de her textîl nivîsarê belav bûne; jî bîlî çîrokên polîstî. Heye ko xwediyê Ronahîyê ne ewçend meylîdarê van nivîsaran e. Lê bi min be, divêt çîrokên polîstî jî di Ronahîyê de cihêkî xwe peyda bikin. Ji wan çîrokên re jî xwendevan hene. Ji milê din pêşveçûna zimanê me bi nivîsandina her textîl nivîsar lêne pê.

Çîrokên polîstî jî awakî nivîsandinê şanî didin. Ji lewre me dît kir ko wî awayî jî di zimanê xwe de biceribînin. Ji xwe ev awa jî hemîyan siviktir û hêsanitir e. Xwendevanê ko dixwaze bêl ko xwe biwestine wextê xwe derbas bike bi vê nivîsarê kêfxweş dibe. Ji xwe meylîdarên van nivîsaran, çîrokine holê di zimanîne din de dixwînin. Bila carekê van çîrokên bi kurdmançî jî bixwînin. Çîroka ko em dixwazin berpeyî xwendevanên xwe bikin biserhatîyeke Şerlok Holmes e. Şerlok Holmes polîsekî inglîzî tî sîrî bû. Biserhatîyên wî di her zimanê alemê de hatine belav kirin. Divêt piraniya xwendevanên me navê Holmes bihîstî bin û hin biserhatîyên wî jî xwendî bin.

Şerlok Holmes heval û berdestîyek hebû; di gotinê Wetsin. Ev çîrok Wetsin bi xwe qise kiriyê û gotiye:

B. S.

Mêheke Nisanê bû. Bi spêdê ve ez hişyar bû bûm. Şerlok Holmes li hêla serê textê min sekinî bû û li min dinihêrt. Gava min Şerlok Holmes li ber serê xwe dît, min da xwe û ez li ser piştî xwe rabûm. Jê re ne adet bû zû hişyar be; heta derengiya rojê radiket. Diviya bû tiştêkî mihim qewimî biwa.

Holmes gote min: Ez gelek esefnak im ko min tu di vî wextê de hişyar kirî. Lê min nikarî bû bi awakî din bikira.

Ez kenîm û min got: Ma çî li me qewimî; agir bi xaniyê me ketî?...

Holmes: Xanimeke ciwan çesta me kiriyê. Wêlê dixuye ko gelek xemxwar e û misibetîn lê qewimîne. Di oda mêvanan de rûniştiye. Min dît kir ko em bi hev re guhdariya wê xanimê bikin.

Min da xwe, ez rabûm û di çend deqîqan de min cilên xwe wergirtin û bi Holmes re bi darî xanimê ketim. Holî es got-ê:

— Roja te xweş banû; tu bi xêr hatî. Ez Şerlok Holmes im; ev jî hevalê min e ezîz Wetsin e. Tu dikarî her tiştî jî pêş wî ve bibêjî. Lê te xêr e, ez dibînim ko tu direciştî, gelo te sar e; em agir dadin.

Baniwê got: Ne ji ber sermayê ez direciştîm

— Lê ji ber çî ?

— Ji ber tîrsê...

Baniwê rûyê xwe bi tûleke reş girti bû û heta hingê ew jî ber rûyê xwe ranekirî bû.

Wextê ew rakir me zanf ko mêvana me jini-keke sih salî bû û ji niho de spî bi pora wê ketî bû û ji qermîçekên rûyê wê xuya dikir ko jînik di heycaneke mezin de bû.

Holmes got-ê: Xanim xwe ewçend aciz meke; Xwedê kerîm e, şalê ezê dermanê derdê te bibînim.

Jînikê got: Mîrza tu nizanî ez di çî halî de me; tiştê ko hate serê min ne hate serê tukesî. Heke te ez ji tariya ko ez tê de pûyan im, derexistim, şalê ezê bikarim ji bin barê te rabim. Îro bi min re tu tişt nîne. Di vî çendê de ez dikim bizewicim, hingê min pere dê hebit.

Holmes: Min ji te tu tişt navê. Heke min îşê te safî kir, emelê min bi xwe mikafata min e. Bi tenê min ji te divêt tu îşê xwe ji min re digel her kit-kitê bidî zanîn; qenc bidî eqilê xwe û tu tiştî jî bîr nekî.

Jînikê: Navê min Helên Stonêr e. Ez digel zirbavê xwe dijîm. Zirbavê min ji malbateke kevin e; jî malbata Rweylot. Ji xwe ji wê malbatê, jê pê ve kes ne maye.

Holmes serê xwe hejand û got: ev nav ji min re ne î nenas e.

Jînikê: Ev malbat yek jî malbatên Ingilîterê en dewlementir bû. Lê niho tu tiştê wan ne maye; jî çend donim erd û qesrekê pê ve. Qesireke kevinare; berî du sed û hin salan hate ava kirin. Lê ew jî di bin barê rehneke giran de ye. Qesir di eyaleta Sariyê di Stok-moranê de ye. Di wextê bavê zirbavê min de hêj çend pere hebûn. Wî ew jî xwarin û gava dît ko ji kurê wî re tiştêk ne maye "rabû ew xiste dibistana tibiyê û ew kire diktor. Piştî mirina bavê wî zirbavê min rabû çû Hindistanê û li wêjê derê bi bijîşkiyê mijûl bû. Rojêkê li xulamê xwe ê hindî hate çezebê; li wî xist û mêrik mir Zirbavê min mîdekî dirêj li hep-sê ma û jê vegeriya Ingilîterê.

Dr. Rweylot gava li Hindistanê bû diya min, biya jeneral Stonêr, jî xwe re anî bû. Hingê ez û xweha xwe Cûlya; em her du jî du-salî bûn. Diya me em cewîk anî bûn. Piştî vegera me a Ingilîterê bi çend salan diya me emîrê Xwedê kir. Zirbavê me em birin Stok-moranê û em digel wî di qesira pêsiyên wî de diman.

Diya me hemî malê xwe jî mêrê xwe re hiştî bû. Bi şertê ko li me binêre û wextê ko em bi ewicin ji heyekê re çarçeka wî bidê. Hatina malên diya min li salê digihaşte hezar zêrên inglîzî. Debara me û ya zirbavê me pê çêdibû û me tengî ne dikîşand. Lê zirbavê me, hero xulqê xwe hêj bêtir teng dikir. Ji xwe xelkê malbata wî tev de welê bûn. Ewçend

bi kerb û zezeb bûn ko xelkê ji wan re digot dînin. Herçî zirbavê me piştî ko saline dirêj di germa Hindistanê de derbas kirin yekcar bû bû esebî. Rojê pê de derî li xwe digirt û bi tena xwe di oda xwe de rûdinişt, bi gundiyan re şer dikir; hetanî fro jî holê ye.

Dr. Rweylot gelek hej heywanên Hindistanê kiri bûn. Bi xwe re şîp û meymûnek anîn û ew berdan erdê qesirê. Gundî ji wan aciz in; lê çî bikin, nikarin dengê xwe bikin; ji Dr. ditirsin.

Me metek hebû; di bajarê Haroyê de rûdinişt. Zirbavê me destûra

me dida û em carina diçûn ziyareta wê. Xweha min di mala meta min de rastî zabitekî behriyê hat û hevûdin hebandin; nişan bûn. Lê beriya roja dawetê bi du heftan tişteki ecêb li me qewimî.

Di qesira zirbavê me, di qata jêrin de sê ode hene. Di yekê de Dr. di a dîn ez rûdinim. Di a siseyan de xweha min rûdinişt. Ev her sê ode jî ji hev cihê, yanî ne qulêrî hev in. Deriyên wan tev de li liwanekê vedibin. Di wê şeva çift de zirbavê me zûka vekîşiya oda xwe û derî li xwe girt. Lê me dizanî ko ne çû bû raketinê. Ji ber ko dîyê tîlîna ya ko zirbavê me diki and xweha min ewçend aciz kiri bû ko Cûlya hate nik min û mîdekî em bi hev re mijûl bûn.

Saet bû bû yanzdeh; xweha min dikir vegere oda xwe. Gava gihaste ber derî li min zivirî û pirsî: Ka bêje min Ilêlên, di van çend şevan de te dengê zilamekî yê ko difikand ne bihistîye?

Min lê vegerand û got: No

Xweha min: Berî çend şevan, li ber destê sibê, li saet siseyan min fikandinek bihist. Min bala xwe da; lê min nizanî ji oda rex an ji beaxçê dihat. Te ne bihistî?

Min: Min qet tu tişt ne bihist. Kî zane heye ko dengê çînan bû.

Li ser vê gotinê em her du jî kenîn û

Deryawanine britani hîni mixabera bi alan dibin.

Cûlya çû oda xwe. Min jî derî li xwe girt.

Şerlok Holmes got banû Stonêrê: We hergav derî li xwe digirt?

Stonêrê: Belê, min ji we re ne gotî bû ko Dr. Rweylot şîp û meymûnek hebû û ew serbest digeriyan.

Holmes: Heq di destên we de ye.

Stonêrê Şeveke reş û tarî bû, bakî xurt hebû û baran dibarî. Ji nişkekê ve min dengêk bihist; dengê xweha min bû. Ez rabûm ser xwe û derketim liwanê. Di liwanê de fikandinek wek fikandina ko xweha min wesfê wê da bû, bi g hê min ve bû. Di pey wê re dengêkî din, wek şingîniya zenofrekê dihat bihistin; qey yekî tişteki hesinîna da bû erdê. Di vê navê de min dengêkî din seh kir. Mifte di kilîta deriyê xweha min de digeriya. Min xwe da derî; ez ketim hundir. Xweha min li ber sêlûna derî bû. Xwe gihandî bû wê derê, mifte di nav kilîtê de gerandi bû û hew. Belê li her derî ketî bû erdê. Min kir ko ez wê rakim. Wek mirovê ko bi tayê ketî be, dîrecifî û nema dikarî bû ji piyan bisekine. Dixwest tişteki bibêje; lê zimanê wê ne digeriya. Bi tenê ev her du pirs ji devên wê derketin: « Şelîteke belek » Çend caran bi destên xwe oda diktor şanî da. Min kir ko ez herim û zirbavê xwe binim. Ilêj min gavek ve avêti bû ko ewî ji derî ve da. Çend dilop kunyak xistin devê

xweha min û şande pey bişşk. Lê heyhat...

Holmes şexaliya wê birl û jê pirsî: Tu ji xwe ewle yî ko te dengekî fikandinê û yê zencîrê bihîst?

Banû Stonêr: Mistentiq ji ev tişt ji min pirsî bû. Belê ez dibêjim ko min ew deng bihîstine. Lê ez ji ku zanim heye ko ji ber ba û şirînê ez şaş im

Holmes: Cilên xweha te lê bûn?

Stonêr: No, cil ji xwe kiri bûn û kirasê geve wergirti bû. Di destê wê ê rastê de kibîrîteke gewirtî û di destê wê ê çepê de elbika kirbrîtê hebû.

Holmes: Jê dixuye ko gava lê çewimî li elbika kibîrîtê geriya û kibîrîteke pexîstiyê. Mistentiq gihaşte çi qerar û neticê?

Stonêr: Mistentiq di tehqîqata xwe de kûr laxist, Lê sebêba mirina xweha min dernexist. Li ser şehdebûna min zanî ko deriyê odê girtî bû. Herçî pencere ew jî bi qerasên giran jî par re girtî bûn. Ji canê xweha min xuya dikir ko tu kesî jî dest ne da bû-yê.

Holmes: Îşê jehrê?..

Stonêr: Tebîb canê wê qelaşt, lê hûr bû. Lê tu şopî jehrê xuya ne kir.

Holmes: Yanî sebêba mirina wê bi tawa-ya min ne hate seh kirin.

Stonêr: Belê, ne hate seh kirin

Holmes: Kerem ke, çîroka xwe bibe serî.

Stonêr: Ev bûne du sal ko xweha min çû rehmeta Xwedê. Piştî mirina xweha min jiyîn li min yekcar tehil bû bû. Di tenahiye de ez gelek aciz dibûm. Vê paşiyê dostekî me bi navê Persî Êrmitag ji min pirsî heke ez dixwazim bibim jina wî. Em wî camêrî jî mêj ve nas dikin. Min qîm pê anî, zirbavê min jî herê kir. Perf du rojan zirbavê min di qesirê de hin tamîr dane çêkirin. Di vê navê de diwarekî oda min şeqitî; ez bêgav mam û min guhast oda xweha xwe a rehmetî û ez di textê wê de dinivistim.

Şevdî, li ber destê sibê, ez bi fikandinekê hişyar bûm, pişk ew fikandina ko mirina xweha min elam da bû. Ez rabûm, min çîra vê-xist, di nav odê de geriyam; lê min tişteke ne dît. Ko li min bû sibe, min da xwe û ez hatim nik te.

Holmes: Te gelek qenc kir, got û bihinekê damayî ma; dida eqilê xwe. Piştî gavekê gote keçîkê: Divêt fro em herin Stokmoranê û bêt ko zirbavê te bi me bibese em wan odan bibînin.

Stonêr: Ji xwe dilê zirbavê min hebû ko fro dakeve bajêr. Honê bi rahetî bikarin bi îşê xwe mijûl bibin.

Holmes: Baş e, emê tev de herin Stokmoranê. Tiwê bi xwe çi bikî?

Stonêr: Hemîan ez hatime bajêr. Hin îşên min hene, ezê wan pêk binim û bi trêna nivro ezê vegerim gund.

Banû Stonêr rabû, rûyê xwe bi fîzara xwe a stûr girt; xatir ji haziran xwest û bi rê ket.

Holmes ji hevalê xwe pirsî: Çi dikeve serê te Wetsin, ez dibînim, îşekî kûr û xeternak e.

Wetsin: Belê îşekî kûr û zehmet e, her der girtî, dengekî fikandinê, zencîreke dikeve erdê.

Em di vê şexaliyê de bûn ko derî ji niş-kekevê vebû û zilamekî bejinbilind li me der bû. Piştî ko çavên xwe li me gerand, bi dengekî hişk gote me: Kî jî we Holmes'ê?

Holmes lê vegerand: Şerlok Holmes ez bi xwe me. Lê min cenabê te nas ne kir.

Zilamê bejinbilind: Ez Dr. Rweylot im, ji Stokmoranê.

Holmes: Niho me hevdû nas kir, kerem bike rûne

Rweylot: Min navê ez rûnim, ka ji min re bûbêje; zirkeça min niho ji hire derket. Belê min da bû pey. Ji boya çî hati bû nik te û jî te re çî got?

Holmes: (bi xwînsariyê) Ecêb, dinya sar e, di vî çaxî de ev serma ne dihate birê.

Rweylot: (bi kerb) Tu dixwazî ji min xelas bibî. Ez te nas dikim û dizanim tu çî melûn î.

Holmes (bi ken) Çi mirovekî xwe-şibhetî. Digel vê hindê heke bi hemtê xwe ji cem min derkefî ji te re çêtir e.

Dr: No beriya ko tiştê ko min niyet kiriye ez jî te re bibêjim, min ew jî te re ne got, naçim. Hay ji xwe hebe û xwe têkîlî îşê min meke. Ez mirovekî xeternak im; qenc li min binêre.

Dr Rweylot rotikê hesinî yê ko li ber tîfkê bû girt û ew tewand û gote Holmes «Careke din jî te re dibêjim, te hay jî xwe hebe...» hesin avête tîfkê û terka me da, çû.

Holmes, gote min: Çi mirovekî zirav e. Herçend ez bi qasî wî bilind û bi dest û lep nebim jî xwezî kulmên min biceribandana; herhal hînî ti.tekî dibû. Lê bi-hatina xwe nav di me da, emê çêtir bixebitin. Niho em herin oda xwarinê, xwîrîniya xwe bişkênînin; ezê jê herim civata bişîşkan.

Wextê Holmes vegeriya bû mal saet, jî bû bû yek. Holmes gote hevalê xwe Wetsin:

— Min wesiyetnama jinikê dît. Li gora wesiyetnamê piştî ziwaca keçikan ji Dr. Rweylot re salê ji 500 zêrî bêtir, tişteke namîne; ev jî têra wî nake. Êdî îşê me ne li hire lê li

Stokmoranê ye. Hûr-mûrên me bide hev; em bi rê bikevin. Heke te şejderba xwe jî bi xwe re anî min ji te gelek minet e

Em li trêne siwar bûn û gava em gihastin gund, em li otêla gund a tekane peya bûn û piştî ko me bihna xwe da, otêlçî ji me re erebeyek anî; em lê siwar bûn û me berê xwe da qesra Dr. Rweylot. Em qederê di sê kilomêtiran bi rê ve çûn. Ji dûr ve di nav daran de qesrekê xuya kir. Erebeçî ew şanî me da û got: Eve, qesira Dr. Rweylot.

Holmes gote erebeçî, em dixwazin hinekî jî bi peyarî herin, û em jî erebê peya bûn û me da nav zeviyan. Gava me nîzingî li qesirê kir çavên me bi banû Stonêrê ketin. Li hêviya me bû. Stonêrê gava em dîtin ber bi me ve hat û bi ken gote me:

— Ez bê sebîr li hêviya we bûm. Dr. Rweylot çûye bajêr û heriya êvarê venagere.

Holmes: Em pê dizanin û bi dîtina wî jî şerifyab bûn.

Holmes tiştê ko bi me re çêbû bû, bi çend gotinan, jî banû Stonêrê re da zanîn. Gonê Stonêrê guhêrî û bi dengê hêyecanamîz got: Xwedê min ji şerê wî bisitirîne.

Holmes: Divêt em lezê bidin xwe û odeyên ko te wesfê wan dane me divêt em bibînin.

Em kelin hundirê qesirê; qesireke kevn re û bi depdepe. Holmes li derî û penceran û

li her derên qesirê hûr dibû. Em gihastî bûn liwana ko deriyên her sê odan lê vedibûn. Holmes li wan nihêrt, oda pêşîn şanî wê da û gote Stonêrê:

— Ev oda te ye, a navîn oda xweha te a rehmetî, a siseyan jî oda Dr e, ne we ye?

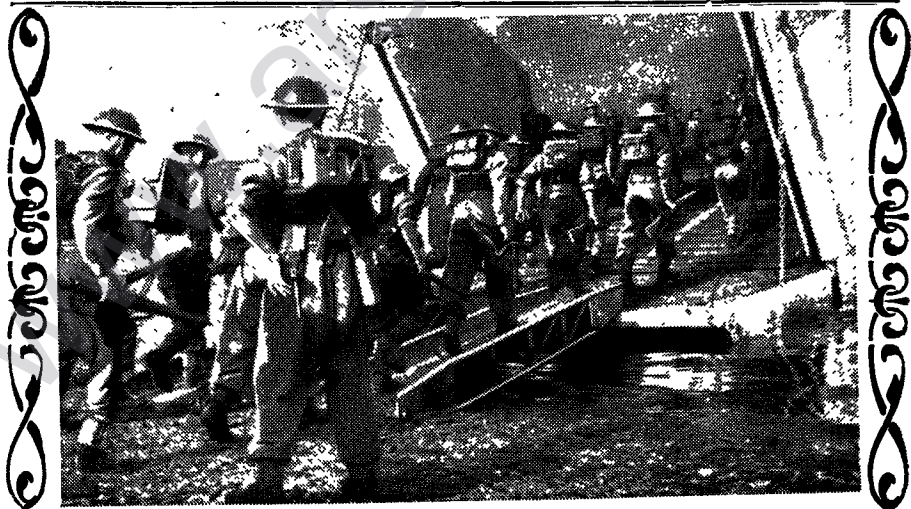
Stonêrê: Belê we ye; bi tenê ez niho di oda xweha xwe de radikevim, ji ber ko di oda min de tamîrat hene. Lê nizanîm ji wan tamîratan re hewce hebû. An ev tamîrat hêncet in da ko çendakê ez di oda xweha xwe de rakevim.

Holmes: Belê ev gotin di eihê xwe de ye; heye ko...

Em jî nû ve derketin derve. Holmes gote Stonêrê: Niho min ji te divêt tu herî oda xwe, penceran bigirî û qerasan bidî ber.

Stonêrê welê kir. Holmes bi her awayî ceriband; pencere ne dihatin vekirin. Holmes bi pertavsoja xwe jî li wan hûr bû; lê jê jî tu netîce ne xiste destên xwe.

Em vejeriyan hundirê qesirê û ketin oda ko banû Stonêr fro tê de radiket, oda ko xweha wê tê de miri bû. Odeke piçûk; banê wê ne ewçend bilind. Di kuncikekê de dola-beke cilan, di alîkî din de textekî teng, du qenefeyên hezaran û li erdê mehfûrek. Tekberên odê hemî ev bûn. Holmes bi diqetêke mezin çavên xwe li her tişt û li her milên odê digêrand. Holmes werisê ko li rex textî

ESKERINE INGILÎZÎ SIWARÎ VAPORAN DIBIN Û BERÊ XWE DIDIN ÎTALYAYÊ

GULA KIRASDIRIHAYÎ

Mir im! Min Ronahi xwend; hejmara (22) sala (3). Min xwe dît heçwêki ez di beheştêkê de. Di beheştê min de hezar rez û cinik û baê wên hene, hemî rez û baê û cinik ji gulan û rihan-nan û fêqî di pir in. Demê ez hej tme baêê « Hindak Rîndik » bêna nêrgîz û helal û bineşan dilê min geş kir.

Lê demê ez tê de digeriham guh didim, nalnakê wê téd ji dût. Dinêrim gulesoreke wa digirt û dinalit. Min jê re got: « Gula delal tu boy çî dikey girt? » Gulê ji min re got: « Na xwe, çima Ronahiyê kirasê dirihayî kir ber min û ez şandim nav dinê? » Min jê

re got: « Çi xeydiye? ». Gulê got: «Çewa velkê biyani wê min bibînin û wê lomey mim bîkin». Min got gulê: « Di kû d-rê de kirasê te dirihaye ». Gulê got « Tu ê dibîni » Berê xwe didim dibînim xebêrguhêzê delal gotiye:

(Ji berê de di kitêbên giyanasiyê de me ditiye ko giyayine goştxwer hene; wan giyan pel an kullîkine di şikilê fincanê de hene. Devên wan kullîkan ve-kirî ne.. h. p.)

Min di kî êbên giyanasiyê de ditiye ko ev giyayên goşt-xwer belg wên hene wek finca-nan Ne ko kullîk hene, wek gotina xebêrguhêz. Ingilîs jê

re dibêjin « Pitcher plant » teşkilek din ji wan hene jê re dibêjin « Nepenthis » êk din jê re dibêjin « Drosera ». Ev xefkên meş û mozan in. Bi erebî jê ra dibêjin « Qanisetul-heşerat ». Di eslên xwe de belk in; kullîkên giyan cuda nin.

Dûmahikê min gole gulesora xwe: «Neke giri ez dê bêjim Ronahiyê da kirasê te nû bikiit ». Gulê got: « Ne, ez dê her kim giri, heta kirasê min nû dibit ».

Hûwî dikim kirasê gulê nû bikin da nekiit giri.

M. XIDIR MIZÛRÎ

Ronahî—Me ji Mirza Xidir Mizûrî gelek minet e ko ev xelet ji me re rast kir. Lê em gazîndan ji Xebêrguhêzê pir ditun ko tiştên ji zanîna xwe der bêt ko seh bike dîwîstîne û belaw dike.

bû şanf da û gote banû Stonêrê.

— Xuya ye, ev werisê zengilekî ye. Zengil bi xwe li kû ye?

Stonêrê: Di oda xadimê de.

Holmes: Lê welê dixuye ko zengil nû hatiye danîn. Ji ber ko li gora tekberên odê ên din weris di rengê nû de xuya dike.

Stonêrê: Belê xebera te ye; ev bûne du sal ko zengil hatiye danîn.

Holmes: Li ser daxwaza xweha te.

Stonêrê: No, ji ber ko tucaran min ne ditiye ko xweha min pê emel kiri be.

Holmes he çavên xwe da pey werisê ko di dîwêr re bi hewa diket û di kulekêkê re derbas dibû. Paşê erê weris girt û ew kişand. Holmes li rûyên hazîran nihêrt û got:

— Ecêb bi vî werisî ve tu zingil ne girêdayî ye. Weris di kulekê de bi xelekê ve girêdayî ye.

Stonêrê: Me çawan heta niho bala xwe ne da bû-yê?...

Holmes: Belê di vê odê de tiştine xerîb hene. Mesela heke ev kulek ji bo guhartina hewa odê hatiye çêkirin diviya bo di dîwarê ko dide beçê de bihata çêkirin; ne ko di dîwarê ko dide odeke din....

Stonêrê: Ji xwe ev kulek jî vê paşiyê hate çêkirin, berê nîn bû. Wextê ko di odê de tamîratin çêkirin...

Holmes: Tamîratine ecêb, zengilekî derewîn,

kulekeke hewayê ya ko nade hewayê. Niho divêt em li odayên din hûr bibin.

Em derbasî oda Dr. Rweylot bûn. Odeke mezin; lê bi sadeğî raxistî. Textek; li ser refekê kitêbine tevlihev, gelekê wan kitêbine ilmî. Qenefeyek, çend kursî, maseke girover, dolabeke hesinîn. Fîolres li tekberên odê hûr bû. Holmes bi destê xwe li dolabê da û got: Ma tê de çi heye?

— Faxezeñ zirbavê min

— Pisingek tê de nebit?

— Çi fikireke xerîb..

— Ka fedkire hire

Holmes rahişte misînê ko li ser dolabê bû û ew pêş me kir. Di misînê de şîr hebû.

Stonêrê: Li cem me tu pising nînin. Lê herwekî min ji we re gotî bû, me şîp û meymûnek heye

Holmes: Belê te ji me re gotî bû. Ji xwe şîp ji pisingê hinek meztir e. Lê şîrê ko di vî misînê diçe nakeve serê min ko têra wî bike. Nemaze tiştêk heye, ez dixwazim lê hûr bibim.

Holmes li ber kursî sekinî, li ser tetikan rûnişt, kursî û di pey re qenefê seh kir. Wextê îşê xwe temam kir, şeltek bi destî ve rabû û gote hazîran:

— Ev şelî, zolek çerm e, pê seyan girêdidin. Lê ecêb çire ev holê li hev herbiliye û bûye girêk girêk,

Holmes hin k sekinî, qey tişteke dida eqilê xwe. Piştêre, heçko bi tenê ji nefsa xwe re bigota, mirmirî û got: Mirovê ko jîrî û zanîna xwe di rîya xerabiyê de bi kar têxe jê xeternaktir kes nîne.

Em tev de ji qesirê derketin û di ser çimênên mêrgê re digeriyan. Holmes gote banû Stonêrê: Divêt tu qenc guh bidî grîtinên min û bi şîretên min ve biçî.

Stonêrê: Ez di bin emirê te de me.

Holmes: Divêt ez û hevalê xwe, emê şeva xwe di oda te de biborînin.

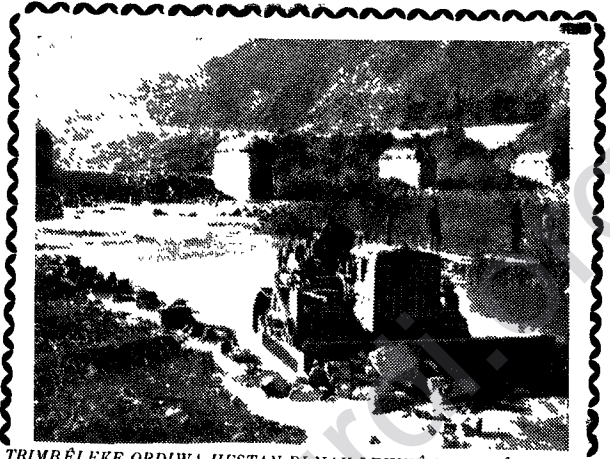
Stonêrê, hinek heyirî lê nihêrt û got: Ez hati bûm nik te da tu ji min re sira mirina xweha min ke if bikî. Di vê babetê de te tişteke ne gote min.

Holmes: Ji ber ko delêletên wê hêj bi temamî ne ketine destên min

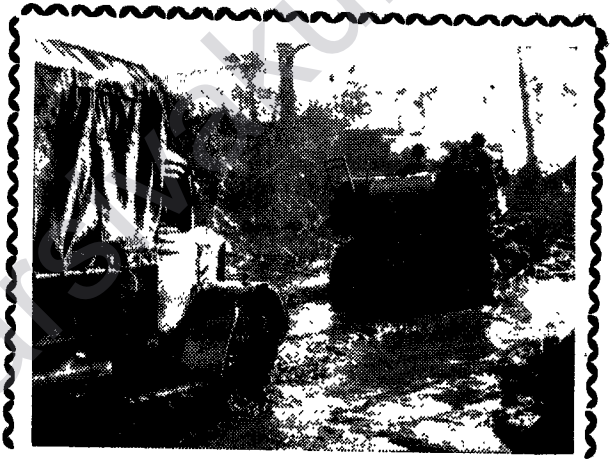
Stonêrê: Tu dixwazî ko hon îşev di oda min de bimînin. Honê tê de çî bikin?

Holmes: Emê li wî dengê ko tu aciz kirî hûr bibin. Wextê zirbavê te hat bi hênceta ko serê te tê.e, divêt tu jê xatir bixwazî û herî oda ko berê tu tê de radiketî û li zirbavê xwe gîhdar bibî. Wextê ko wî jî xwe karî nivîstinê kir çira xwe bidî ber pencerê û bi wî awayî elam bidî me ko Dr. Rweylot xwe kişandiye oda xwe. Em îşê xwe dizanin. Edî divêt em ji hev veqetîm. Heke Dr. Rweylot em bi hev re ditîm îşê me ji serî heta binî xerab dibe. Bi xatirê te û şîretên min ji bîr meke.

Em vegeriya bûn otelê û me li rîya Dr. Rweylot dipan. Hingûra şevê dadiket, Dr. hat, li erebekê siwar bû û berê xwe da qesirê. Min û Holmes me li ser îşê xwe xeber dida. Belê, di navbera her du odan da qulek, werîsekî daliqandî û jinika ko di textê xwe de raketiye ji nişkekê ve dimire. Me ev hemî digihandin

TRIMBÊLEKE ORDIWA HEŞTAN DI NAV LEHIYÊ DE BI RÊ VE DIÇ

Ordîwa emêrikani a pêncarî di bin berfê baranê de qesta Romayê dike

hev lê em ne digihaştin netfçekê.

Em li mêrga qesirê bûn û me guhdariya îşaretê dikir. Saet bû bû yanzdeh. Di pencerêke qesirê de çirayekê xuya kir. Holmes gote min, ev e îşaret, ji oda navîn têt.

Me mêrg çedandi bû û em ketî bûn nav daran. Ji nişkekê ve tişteki xwe ji daran avêt erdê, di nav giyan de meşîya û di tariya şevê di wînda bû. Min gote Holmes: Te dît?..

Holmes bi ken gote min: Xelkê vê qesirê tebayine ecêb in; ew meymûn bû.

Min di dilê xwe de digot, ka şîp li kû ye,

nebe ko xwe havêje ser me. Em gihasti bûn ber pencera ko çira lê bû. Holmes çira rakir û ket hundir. Min da pey.

Holmes pencere girt, çira danî ser masê, nzingî li min kir û hêdika şote min: dengêkî piçûk îşê me tev de xerab dike. Divêt em çirê jî vemirînin da ko di kulekê re ronahiya oda rex xwe bikarin bibînin.

Ode weke xwe bû, tu tişt lê ne hati bû guhartin. Holmes li ser text rûnişt, ez jî li ser qenefê rûniştim. Min şejderba xwe danî bû rex xwe. Holmes rotikek bi xwe re anî bû. Wî jî ew kire tenişt a xwe. Piştî ko me cihên xwe girtin Holmes çira vemirad.

Di sikûn û bêdengiya şevê de mirov sehiw digirt. Çend caran me dengê teyrina kir. Carekê pencereke me ji der ve hate xirîşandin. Ew sîp bi xwe bû, ji xwe re digeriya. Ji dûr ve dengê saeta dêrê dihate bihîstin. Saetê dwanzde, yek, dido lêxistin. Em hêj di cihê xwe de rûniştin bûn.

Ji nişkekê ve di kulekê de pêtekê xuya kir û piştî bihnekê winda bû. Di pey wê pêtê me tiştekek bihin kir; wek bihna dona zêtê an madenê ko dihate germ kirin. Bê şik yekî di oda rex da qendîlek vêxisti bû. Herçî bihin hin bi hin zêde dibû. Min dengê seh kir; wek dengê ko ji bilbilika misinê ko avtê de dikele dertêt. Di vê navê de Holmes jî ji cih rabû, kibritek pêxist û bi rotikê xwe çend caran li werisê ko

di kulekê re dadiket odê, xist. Holmes bi hêyecan gote min: Te dît Wetsin; te dît.

Min tiştekek ne dîtî bû. Çavên min yên ko hînî tariyê bû bûn bi kibrita ko Holmes vêxisti bû ji nû ve şevres bû bûn. Ji lewre tavayê ko Holmes li wî dixist, min nikarî bû ew bidîta. Bi tenê min dengê fikandinekê dibihîst. Holmes kibriteke din vêxist û çavên xwe berda gula ko hewa oda me digihande oda Dr. Rweylot. Gonê Holmes zer bû bû; levên wî jî kerban direcifin. Di pey re me çîrîneke ecêb bihîst. Çîrîneke eş û xezebê. Min di emirê xwe de tişteki welê ne bihîsti bû. Min ji Holmes pirsî: Ev çi ye?

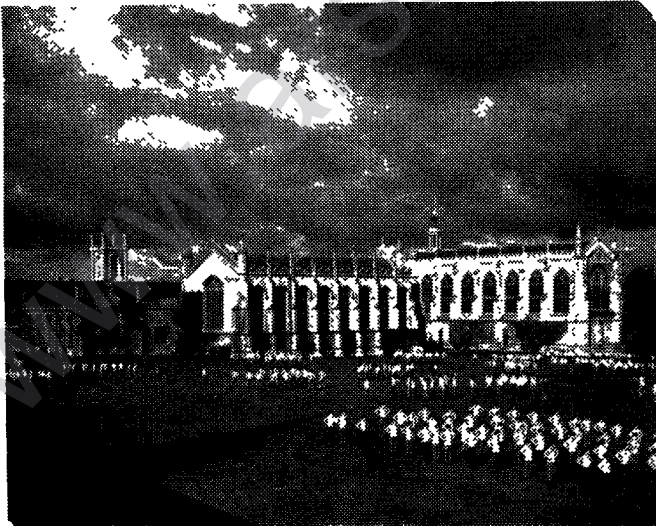
Holmes: Yanî her tişt qediyaye. Xwedê bike li ser xêrê bit. Rahêje şejderba xwe em herin oda Dr. Rweylot.

Holmes çira vêxist û ew hilgirt, ez jî şejderb bidest, me berê xwe da oda Dr. Rweylot. Holmes du caran li derî da; tu kesî li me venegerand. Holmes derî vekir û em ketin hundir.

Menzera odê hewilnak bû. Li ser masê qendîlek hebû; şewça xwe dida dolaba vekirî. Dr. Rweylot li ber masê, li ser kursî rûniştî bû; her du milên xwe berda bûn kêlekên xwe; serê wî keti bû paş, çavên wî ber bi bîn bûn. Li ser ejnûyên wî şelîta çerm ya ko me bi roj dîtî bû xuya dikir. Di dora serê dîktor de şelîteke zer bi deqîne reş hebû. Şelîte qey li serê dîktor dişidand. Holmes gote min: Ev e şelîta belek.

Ez gavêkê qedimîm. Şelîta ko xwe li dora serê dîktor pêçandi bû, xwe tev da. Di nav pora dîktor de marekî ecêb hebû; niho xwe tev dida. Stoyê mar werimî bû. Holmes gote min: Ev marekî teqanan e. Ji marên Hindistanê ên xeternaktir. Piştî ko pê ve da, ew ji mir lê hêj rih pê heye. Em wî vegerînin cihê wî û banû Stonêrê bibin cihekî bi-emniyet.

Holmes rahişt, zolê ko li ser ejnûyên mirî bû û ew avêtê stoyê mar û pê mar rakir û ew danî nav dolabê, dolab girt. Şingîniyek ji dolabê hat.

Di heşşa dibistaneke inglîzî de şagirt lemrînne riyazî dikin.

Belê Dr. Rweylot, bi vî awayî, bi pêvedana marê xwe mirî bû. Banû Stoner jî gihasti bû selamete. Lê hin tişt hene ko ji xwendevanan re bi temamî ne eşkere ne. Emê wan jî devê Serlok Holmes bi xwe bibihîsin. Roja dîtir Holmes gote min:

— Bêşik te her tişt seh kirine. Li gora wesiyeta dê keçikan piştî ziwacê para xwe ji Dr. dê bîstandana. Wextê ko Cûlyayê kir bizewice Rweylot rabû qulek di navbera oda xwe û oda Cûlyayê de da çekir û bihênceta zangil di wê qulê re werîsek jî bi ser textê keçikê daxist.

Rweylot bi saya şîr marê xwe ji xwe re kedî kiri bû û wextê banî wi dikir mar dihate cem. Li ser kursî min şopa lingan dîtî bû. Rweylot hildikişiya ser kursî û marê xwe di qulê re berdida ser werîs. Mar di werîs re dadiket jêr û gava vedigeriya nik xwediyê xwe ewî şîr dida-yê. Lê carê ko dadiket bi yekî ve ne dida. Ji ber ko herwekî Cûlyayê, Hêlênê jî fikandina mêr carekê du caran bihîsti bû, Cûlyayê gava Hêlên ew li ber derî û bêhiş li erdê dîtî bû ji xweha xwe re gotî bû « Şelîta belek » Tukeşî mana vê gotinê ne dizanî. Lê niho em dizanin, « şelîta belek » marê belek bû. Cûlyayê, gava mar pê ve da ew dîtî dî. Dengê zencîrê jî dengê girtina deriyê dolaba hesinî e, ma tê de şik heye.

Heçî Hêlên; piştî ko wê jî qerara xwe da ko bizewice zirbavê wê d

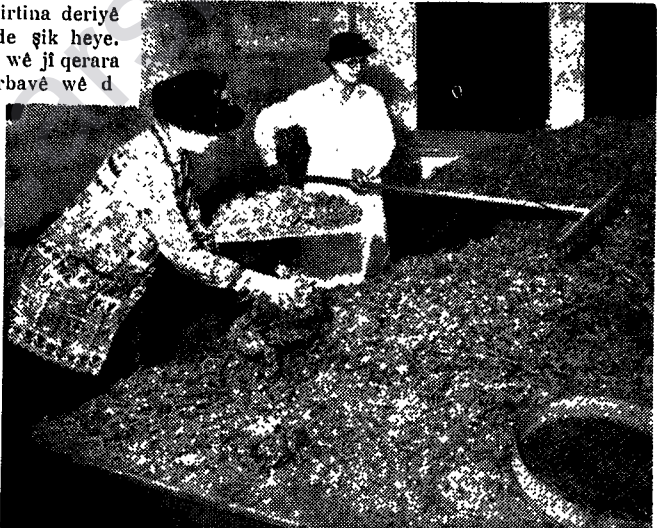
oda wê de hin tamîrat behane kirin û ew anf oda xweha wê da ko bikare di qulê re mar berde ser wê. Carekê ceriband, mar bi keçikê ve ne da. Keçik hat û em serwestî kirin. Şevê-dî Dr. dîsan mar di qulê re daxiste odê. Lê herwekî tu dizanî, min li serê mêr xist, mar bi şûn de veşerîya û ji ber êşa xwe bi xwediyê xwe, bi Dr. Rweylot ve da û xwe li serê wî pêçand.

Heke ji mirîna Dr. Rweylot berpîrsiyarek hebe; ew jî ez im.

Dihok. 12 Adar 1944

BIŞARÊ SEGMAN

16

Xelkê Îngîlistanê jî bo karkirina vî şerî tev de seferber in; çî jin çî mêr. Ev in keçikine ciwan û jinine pîr bi karine ko li wan ne adeî bû radîbin.

480

24

Â DÎROKA JÎNA SELAHEDÎN

2

SELAHEDÎN Û ROJÊN WÎ ÊN PÊŞÎN

Siltan Selahedînê ko ji hemî padişahên îslaman xurtir, jêhalftir û bi nav û dengtir bû; ji wê qebîlê û wê malbatê daket. Ûsif Se'ahedîn kurê Eyûb Necmedîn di sala 532 h. (1137 m.) da li keleha Tikrîtê hatiye dinê. I'ercî meha ko tê da bûye ne hatiye zanîn.

Bûyîna Selahedîn, rastî roja barkirina malbatê ji keleha Tikrîtê hatiye. Berî bûyîne bi çendakî mamê wî Şêrguh zabitekî kelehê dike. Li ser wê Micahidedîn Behrûz Necmedîn Eyûb tevî birayê wî Şêrguh ji kelehê bi derdêxe. Selahedînê yekrojî bi rê va her digirî. Ji lewre bavê wî gelekî kiz (aciz) dibe. Heya carekê dixwaze bûje; da ko jê bifilite. Lê peyayê wî, ê ko bi navê Katibê Nesranî hatiye nasîn û heya Beelbek, Şam û Misrê bi malbatê ra çûye, nahêle û dibêje: « Bihêle, heyê ko Xwedê wî bîke mirovekî mezin. Ew î biçûk û bêgunehe, ma çî dizane ko tu derdimend bûye ». Piştî ko Selahedîn li Misrê bû siltan, Katibê Nesranî ev gotina ko li ser rîya mihaciriyê gotî bû bavê wî, di meclîsekê da jê ra gotî bû.

Dema ko Necmedîn Eyûb ji aliye Behrûz va mihafîzê Tikrîtê bû, Emadedîn Zengî bavê Nûredîn Zengî bi leşkerê xwe va di sala 520 h. da di gazîya Siltan Mee'ûd da çû bû ser xelîfe Mîstersîd ê Ebasî; lê ji ber leşkerê xelîfe şikîya bû. Di vegerê da, neyar da bû ser şopê û rîya wî bi Tikrîtê ketî bû. Heke wê gavê Necmedîn dergehê kelehê jê ra venekira teqez dê gelkî serpeze bibûna. Hingê rihê Emadedîn û leşkerê wî di destê Necmedîn Eyûb da ma bû. Lê Necmedîn ne ew mîr bû ko yekî Emadedîn Zengî di nav lepên neyarên wî da bihişt. Bi her awayî xwe da ber barê Emadedîn, dergehê kelehê jê ra vekir û leşkerê wî bi mêvandarî hewand. Piştî ko rûmeteke mezin ji xwediyê Mûsilê ra girt, jê ra li ser Dicle pirek saz kir û tevî leşkerê wî derbasî aliye din kir. Ev arikariya han bû ko himê mezinatiya malbata Eyûb danî.

Gava Micahidedîn Behrûz Necmedîn tevî birayê wî Şêrguh ji keleha Tikrîtê bi derxiste, herê xwe dane Emadedîn; ê ko qenciya wan li ser hebû. Çaxa gîhan nik Emadedîn Zengî, wî jî qedîreke mezin ji wan ra girt û gelek erd û milk da wan. Bi vê yekê Zengî ji xelkê ra da zanîn ko ne mirovekî qencbîr e.

Serekî, Necmedîn û Şêrguh bi serfirazî li cem Emadedîn jîn û di nav leşkerê wî da ketine pir şeran û gelek mîraniyên ecêb rave kirin. Di sala 534 h. (1239 m.) da bajarê Peelbekê ji kete destê Emadedîn. Ji ber xebat, camêrî û mîraniya ko her du biran rave kirî va Emadedîn rabû Necmedîn Eyûb kir mihafîzê wê keleha hêja. Ew keleha ko dergehê welatê Şamê dihate zanîn.

Demekî pir neçû Emadedîn Zengî çû rehma xwedê û kurên wî li ser parva kirina milkê bavê xwe ketine hev. Hînga xelkê Şamê ev kêsa han ji xwe ra baş dîtin û xwestin ko bajarê Beelbekê dîsa biêxin destê xwe. Ev daxwaz li serdestê şandiyekî şhandine guhên Necmedîn. Ji ber ko wê gavê kurên Emadedîn li ser parva kirina welatên di bin hikmê bavê xwe da ketî bûn gewriya hev û bi tu awayî ne dikari bûn arikariya Necmedîn bikirana. Wî jî ji bo vê yekê ne xwest xwe bi şamiyan tehil bike û bibe neyarê wan. Li ser wê hemberê daxwaza wan, deh gundên çav û bi tu awayî ne dikari jîdi nava bajarê da ji bo rûniştina xwe xwest. Şamiyan ev daxwaz qebûl kirin û Necmedîn Eyûb tevî mala xwe û kurê xwe Selahedîn Ûsif hate Şamê û birayê wî Esededîn Şêrguh ma di xizmeta Nûredîn Zengî kurê Emadedîn.

Çaxa Necmedîn hate Şamê bi gundên ko ketî bûn dest têr ne kir û kete leşkeriya Eybik

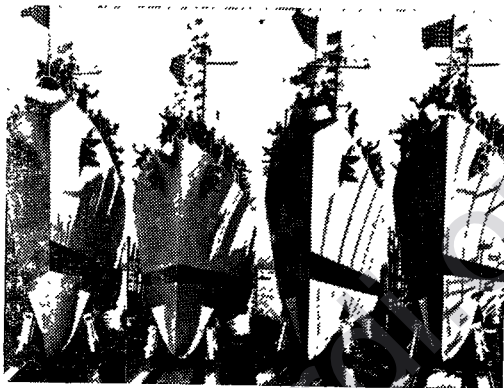
kurê Toxtekîn. Di demekî welê ko her gav welatê Şamê li ber êrişên xaçparêzan dihezîyan jî mîrani û rêgeriya qumandarekî wekî Necmedîn kes tîr ne dibûn. Gava gîha bû Şamê Eybik ew xistî bû rêza qumandarên mezin. Jîrî û jêhatî bûna Necmedîn, pîr zû ew nîzikî Eybik kiri bû. Şerek di ser Şamê ra ne diborî ko Necmedîn gavek ber ve bilindiyê ne avêta. Paşê çaxa serleşkerê Şamê Enar mir jî Necmedîn hêjatir kes di nav qumandarên Şamê da nîn bû ko Eybik ew kir serleşker.

Di wexta ko Necmedîn Eyûb bû bû serleşkerê Şamê; birayê wî Şêrguh jî xwe gîhandi bû serleşkeriya Mehmûd Nûredîn Zengî xwediyê Helebê. Heya wê hîngê, Nûredîn çîqas caran dixwast destê xwe dirêjî Şamê bike; serleşkerê wekî Enar li pêş xwe didît. Vê carê Enar li gîharê çû bû û emegdarekî wekî Necmedîn keti bû şûnê. Êdî ne mikûn bû ko serê kûrê Emadedîn Zengî bike; nemaze serleşkerê Nûredîn, birayê Necmedîn Esededîn Şêrkuh bû.

Di sala 547 h (1154 m.) da leşkerê Nûredîn Zengî di bin serdariya Esededîn Şêrguh da çû ser Şamê. Necmedîn, ne dixwast bi birayê xwe ra û ne jî bi leşkerê kurê qencîkerê xwe ra der bikira. Di nava şeş rojan da gotina xwe bi qumandar û mezinên bajêr va kir yek û bê şer dergehê Şamê jî leşkerê Nûredîn ra vekir.

Li ser wê merkeza her du biran di çav Nûredîn da pîr mezin bû. Şêrguhê mîrxas di serleşker ma û Necmedînê jîr û eqilmend jî bû hakimê bajarê Şamê. Teya kurê wî Selahedîn çû Misirê, bû Siltan û şande pê; Necmedîn hakimê Şamê ma bû ko emê pêşdatir di cihê wê da bêjin.

Selahedîn hin salên biçûkiya xwe li Beelbekê derbas kirin ko dîroknivîsan der heqê van salan da tiştêk ne gotiye. Stanlî Linpol di wî warî da bi texmîn ev gotin kirine: « A ko bête

(1) Destgahên emîrîkanî hero cenkeştine nû dadîzin behîrê û stola xwe pê xurt dikin. Ev in çar bertorpiyor.

(2) Piyadeyîne ordîwa heştan di nivroyê Îtalyayê de.

bîra mirov, ev e ko Selahedîn jî wekî kurê nîr u hakimê wê demê herhal jî ber kirira quranê, xwandin, nivîsandin, gramêr, şîir û hedîs hin kiri be ».

Di kitêba tebe çat-el-saffiye da der heqê biçûkiya Selahedîn da bi tenê ev çend bêje bene: « Wî hedîs jî Hafîz kurê ebî Tahir Seleffî, Ebî Tahir kurê Of, Şêx Qutbedînê Nişabûrî û Evdîlah kurê Ber-el-Nehwî bihist ». Ji navên van mamosteyan xweya dike ko Necmedîn gelekî bala xwe daye xwandin û terbiyeya kurê xwe; ew kurê ko di wexta bûyîne da xwasti bû bavêje, an bîkuje !.

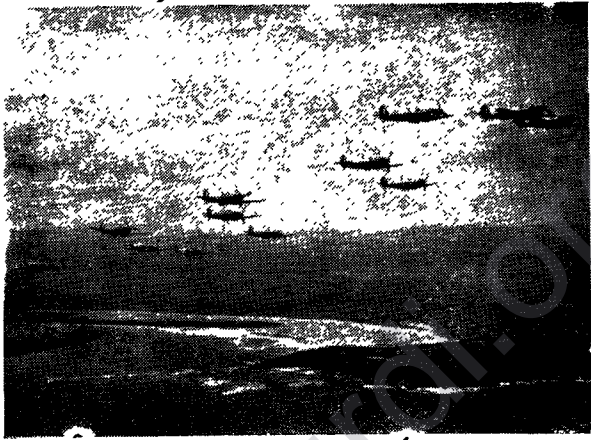
Herçî li ser rojên xortaniya Selahedîn ko li Şamê derbas bûne; anê ji roja ko hatiye Şamê û heya cara pêşîn bi mamê xwe Şêrguh ra çûye şerê Misirê, diroknivîsên îslaman tişteke ne gotine. Lê ên roavayê dîsa tişteki serpilki gotine. Di vî warî da dibêjin: « Hergav ew -Selahedîn- diçû diwana Nûredîn û je ra qedira kurê hakiimeki hebû. Hingê xorteki jîr, bi edeb, sergiran û dîndar bû. Ewçend rûçik (sîfat) û sinçiyên (exlaq) çak li nik wî hebûn ko Nûredîn jê ra rûmeteke xweser digirtin ».

Tevî ko wê hingê hemî mîrekên Sûriyayê çav da bûn neçira direndeyan û xwedî kirina teyran, ew -Selahedîn- weki davê xwe tewitt û sergiran bima. Rabûn û rûniştineke wî tîne bû ko durtî eqil bûna. Erê çiqas ko Selahedîn ji neçir û neçirvaniyê hez ne dikir jî, mela wî gelekî li siwariyê hebû. Nemaze li ser piştê hespê bi lîstina hûliyê⁽¹⁾ kes ne barê wî bû. Ji xwe gava Nûredîn dixwest bi hûlî bilîze bê Selahedîn kes ne dida pêş xwe.

Hin diroknivîs ji jiyîna selahedîn a xortaniyê ecêbmayî dimînin ko di rex mameki weki Şêrguh, sergerm û jêhatî da pir sergiran û eqilmend mezin bûye. Ew Şêrguhê ko çavên xwe ji zîlan ne diparast; jî vê pê va heke ne ji bîrbiriya Necmedîn bûna pir caran xwe diêxist berberiya melikê xwe Nûredîn Zengî !..

Di vî warî da zanayên roavayê dibêjin: «Piraniya fitûhatên Nûredîn li ser destê Şêrguh bû bûn û ne hatiye bihistin ko Selahedîn ketiye van şeran yekî. Heke bi mamê xwe ra ketî bûna wan şeran, herhal diroknivîsên îslaman dê jê ra nivîsandi bûna ». Lê a rast ewe ko Selahedîn xwe tev ne daye, heya dema ko Şêrguh dirêjî Misirê kiriye. Wê çaxê wî rêzana jîna xwe guhartiye û dest avêtiye şûr. Û roja ko dest avêtiye qevdê şûr, xurtî û hiner-mendiyeke welê nişan daye ko himê mezinatiya xwe wê gavê bi wê xurtiyê daniye. Ew him bû ko Selahedîn kir mîratxwirê dewleta Zengî, siltanê pêşende û bokeyê îslaman...

(1) Hûlî, awayek listîke ko lîzbaz li ser piştê hespan bi daran li gogekê dixin û dilîzin. Ji bo vê listîkê siwariyeke xurt û bi hiner divê. Mixabin ko weki hemî kêfan ev listîk jî îro li nav kurdan ne maye.

Balafrên britanî terka wergehê xwe didin û diçin bombarana Elmanyayê.

Hinek diroknivîsên roavayê jî sergiraniya xortaniya Selahedîn holê tefsîr kirine:

Ji bo ko welatê miqedes û gora Îsa ji destê îslaman xelas bike, Xwedê bi destê papa Pitris Ewropa rakire ser lingan û bi ser rohelatê da şand. Wî leşkerê ewropayî welatê miqedes vekir û tê de hikûmetine xurt anîn pê. Lê gava Xwedê jî bir kirin û dest avêtine zînat û bê reyyîyê; ew zînat ko mirovatî fihêtkar dikir, hînga Xwedê Selahedîn bi rihê xwe xurt kir û şande ser wan. Da ko serê wan bişkîne û cezayê wan bidê...

Ew camêrên han bi vê yekê dixwazin bidin zanîn ko Selahedîn di pêşiya xortaniya xwe da ne peyayekî herbiçav bûye. Lê ji bo dayfna cezayê xaçparêzan Xwedê ew xurtî dayê!. Di vî warî da hîn gelek gotinên din jî kirine ko me hewceyî nivîsanê ne dît.

Û bin Şedad di kitêba (newadir-el-silaniye) da holê gotiye: Selahedîn li Beelbek û Şamê di himbêza bavê xwe da mezin bû û hemî rûçik û sinçiyên qenc jê hîn kirin; heya ko şopa mezinatiyê jê xweya kir. Gava Nûredîn Zengî Selahedîn holê jîr, sergiran û eqilmend dît; nizikî xwe kir û pir rû dayê. Çaxa bi ser bîst salê ket, Nûredîn, Şêrguh şande şerê Misirê. Wî jî Selahedîn bê dilê xwe êxiste nav qumandaran nîjadê û bi xwe ra bir. Lê dema Selahedîn di tê û rêzanên ger û şeran da jîr û eqilmend dît, edî bê haya wî tişteke ne kir û di her kirekê da pê diçewirî.

« dîmahîk heye » OSMAN SEBRÎ

Corc Lêt rojnamevanek emêrikani yê ko di şerê Elemeynê de hazir bûye, biserhatiya jêrin qise kiriye û gotiye:

Tirmeha sala 1942an bû. Firqa ewistrali a nehan di eniya Elemeynê de girê Telîsê bi şûn de vegerandi bû.

Di wî girtî de ewistraliyan gelek hêstir girti bûn; gelekê wan hêsiyan, eskerine talyanî bûn. Li ser sermilê zabîtên talyanî stêrîne ezêrhelî û li ser yê berzabitan stêrîne zivîn,

GENÊRALÊ EMÊRIKANI AN ÇAWÎŞÊ TALYANI

diçiristin. Ewistraliyan, dev bi ken, ew tajotin ber bi xelên me.

Bi min re genêralê emêrikani Frank Mêlbûrn hebû. Weşingtonê ew ji bo didevaniya şerê Elemeynê rêkiri bû.

Me sibeha xwe di çeperekê û di bin bombarana ştûkan de

derbas kiri bû. Ji min pê ve kest ne dîzani ko hevalê min genêralek e. Ji ber ko hingê di qada şerê Efrîqâ bakur de cil û nîşanên ordîwa emêrikani hêj ne hati bûn nas kirim.

Min bi xwe gelek çaran ajotina hêsiyan dîti bû. Ji lewre min xwe da bû ber sihekê û hevalê xwe ê genêral bi tena xwe hişti bû. Genêral Mêlbûrn temaşa qeflektî hêsiyan talyanî dikir. Qederê du sed peya bûn. Onbaşîkî ewistrali ew tajotin û hêstir di ber genêral re diborin.

Onbaşîgê ewistrali gava eskereki biyani û li ser sermilên wî du stêrkên zivîn dîtin, bawer kir ko ew çawîşekî talyanî ye û ji rêzê derketiye. Bi rasti ji li ser sermilên çawîşên talyanî jî stêrkine zivîn hebûn.

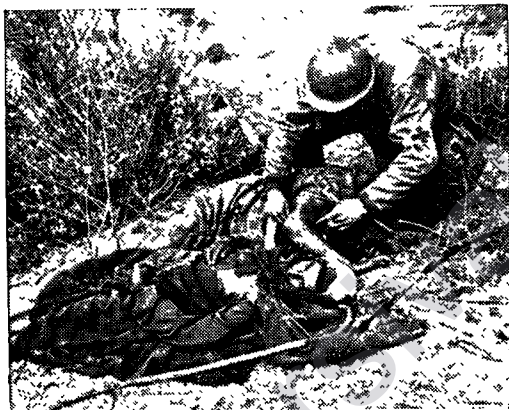
Onbaşîgê ewistrali dudilî ne kir, pehînek li qûna genêral da, stêrkên wî ji ser epolêtan jêkirin û got-ê: « De here nav hevalên xwe ».

Heta ko min xwe gihandi bû onbaşî ewî bi pehînan genêral xisti bû nav qeflê hêsiyan. Min onbaşî serwext kir. Genêral digot, xem nake ev jî biserhatiyeke e. Onbaşî stêrkên wî lê vedigerandin. Genêral digot, no kurê min, bila ji te re bin, ew ji yadigerek in.

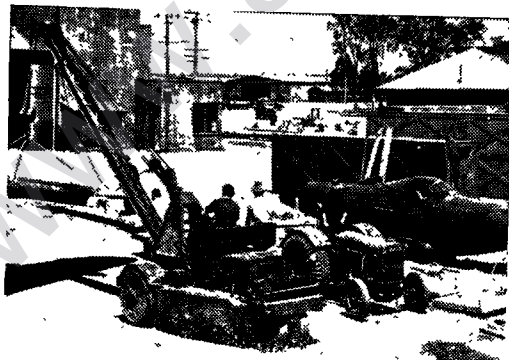
Wextê eşayê em di xwarinxana zabitan de ranişt bûn. Onbaşîgê ewistrallî şefqa wî a girs û fireh bi destî ve, jî dert ve da û li ber genêral sekini û got-ê: « Ev in ji te re çend yadigar genêralê min » û şefqa da ber genêralê emêrikani.

Onbaşî şefqa xwe ji stêrkên çawîş û onbaşiyên Mûsolîni tijî kiri bûn. Min cotek ji wan girtin û ew bi epolêtên genêral ve kirin. Stêrkên talyanî gelek lê hati bûn ».

HESENÊ MISTÊ

CINDÎKÎ EMÊRIKANI DI ŞERÊ EFRÎQAYÊ DE
BEDEWÎKÎ EREB DERMAN DIKE

ÇEKINE EMÊRIKANI DI EWISTRALYAYÊ DE

HINDIK RINDIK

ESANSYON — Esansyon di Pesifika nîvro de giraveke hûr e. Rûyê erdê giravê 84 kilomêtr çargoşe ye. Drêjahî deh û nîv, pehna hiya wê 8 kilomêtr in. Ev girav di sala 1501ê de seyahekî portigalî keşif kiriye. Piştî sê sed salî ingilîzan girav vegirt û tê de stasyoneke bêtêlê çêkir. Heta destpêka vî şerî girava Esansyonê wê qerekonekê bû û tê de çederê 72 ingilîzan dijîn.

Lê piştî ko vî şerî dest pê kir giravê ehemiyeteke mezin girt. Ji ber ko di navbera Emêrîka nîvro û Efrîka bakur de stasyoneke balafirana e. Emêrîkaniyan tê de balafirgeheke mezin çêkir û hin esker ji danîn.

Girav zinarek e. Emêrîkaniyan tê de rêke bi du kilomêtran dirêj çêkirin. Îro di giravê de ji qişlan pêve çar xestexane, sê sinema û otêlek heye.

Hero balafirin datnîn giravê, hinên din jê radibin.

Di giravê de bi hezar eskerî ve kulnêrek heye. Vê paşiyê merkezê dil kir ko ji xestexana giravê re çend nexweşnerên jin bişîne. Kulnêr qîma xwe pê ne anî û ji merkezê re da zanîn ko eskerên wî bi her awayî ji halê xwe razî ne; bi tenê ji bêjîniyê gazîndan dikin. Ji lewre an ji her eskerê re jînekê bişînin, an bi şandina çend jinên nexweşner îşê wî xerab nekin.

Merkezê, ji ya kulnêr kir û tu jin ne şandine giravê.

SIRHETA TEYRAN — Sedsala bîstan, sed-sala makîne û sirhetê ye. Di sirhetê de balafir ji hemî aletên din derketine û hero li xwe zêde dikin. Di saetekê de 500,600,700 kilomêtirî difîrin.

Ma gelo teyr, yên ko balafirên bican in balafirên Xwedê ne di sirhetê de çawan in? Di nav teyran de jî hin hene ko di sirhetê de ecêb in. Yên ko me zanî ev in: Kote' r di saetê de 76 kilomêtiran, boran 10 k. eylo 112 k. hacîreşk 241, hacîreşkên baskdirêj di saetê de 316 kilomêtiran difîrin.

MIROVÊ DINYAYÊ, Ê DIRÊJTIR — Her tiştê xerîb li Emêrîkê peyda dihe. Lê mirovê dinyayê ê dirêjtir ne li wê derê ye. Li gora ko hate zanîn mirovê dinyayê ê dirêjtir di girava Eyslandê de ye; navê wî Con Pêtersone e û bêjina wî 2 mêtir û 52 sentîm in û bi 160 kilowan giran e.

Pêtersone heşt birayên din hene, lê ew hemî di bejîneke adetî de ne. Con bi xwe jî hetanî ko bû 13 salî bejîna wî adetî bû. Lê

Vê dedlatê bi bîwirê, gelo kêman zêde kiriye.
Bila xwendevan lê hîkîm bîkin.

DENGÊ XORTAN

Xortê kurd im, gurçîk pola, dil-paqij im
Ji boy weten, ji boy welat, dihalijim
Riya rohin, xebat û ceng, armanca me
Namûs, merdî, xîretkêşî, nişanê me
Rêça me ye, ol û namûs, guh nadin mal
Me derza xwe, sitandiyê, ji Rîstemê Zal
Em çavê xwe, nanegênin, ji ber gula
Em didin ber, her zehmetê, singa pola
Li her derê, serbilind in, em egî in
Di cengê de, ji nav xelkê, em rebit in
Kurd gelek in, belav bûne, em sed kerî
Hemî mîrxas, hemî cindî, li her derê
Me sondxvarî, ji xelkê re, ser nadeynin
Ji boy welat, xwîna xwey sor, em birjênin
Bira herê, ersê Xwedê, dengê xortê
Qîra bidin, da seh bikin, bangê xorta.
Qetranî: 21,12 943 HISÊNÊ EMÎN

piştê û ji nişkekê ve bi hewa ket. Ji bo destek cil ji Con re heft gaz qîmaş divêtin. Gava diçe otêlekê du textan ji serî ve digehînin hev da ko mîrikê me bikare xwe lê dirêj bike.

Pêtersone artist e. Bi cûcekî, bejînbostekî 50 sentîmetirî dirêj ve di tiyatroke zarokan de dixebite.

ZIMAN

û nivîsandina wî

Heke dîrok der heqê çêbûna û ji hev veqetîna zimanan da nikari be tişteki rast û dirist bide dest me jî; lê herhal jî bo dem û awayê nivîsandinê, gelek tişt jî me ra daye zanîn.

Çiqas ko ziman berî dewreya nivîsandinê heye jî, ne tişteki pir î hêja ye; wekî dareke hişk bê gulî û tîla, ber û fêkî. Lê gava kete warê nivîsandinê, hêdî hêdî tîla lê dikevin û pelk digire; paşê bi ber û fêkî jî dibe.

Heye ko hinek bêjin: ma gelo zimanê me ê ko wekî dareke hişk e, di çend salan da hişîn bibe ?.. Tevî ko em di babiliskalezê da ne jî, dema em zimanê xwe bi zimanên ko ketine warê nivîsandinê va bidin ber hev; divê em sed salî pir ne binin. Ji ber ko ziman jî bo mîletan her tişt e.

Berî ko ziman têkevin warê nivîsandinê sê koçan (merheleyan) derbas dikin; piştî ko dikevin wî warî jî dîsa sê koçan didin paş xwe. Çiqas ko ev her şeş koçan han dudu bi dudu jî hevin jî, di awayê danîna xwe da, e paşê ne. Herwekî gava ziman nuh bûye wasteya fehimkirinê û hevok jê çêbûne, di koça pêşin da çîrok pê hatine gotin. Piştî vê, dema hinekî bêje pir bûne û ziman pêş da çûye, gihaye koça duduyan ko meselok jê çar bûne. Ji ber ko pîrên meselokan bi qafiye dibin û hewceyî gelek bêjeyên yekdeng û yekbêjin, di koça pêşin da zimên têra wan ne dikir. Bi vî awayê peyivê 1a ereb secî dibêjin; yanî gotinên bê wezin û bi qafiye. Paşê çaxa koka zimên gihaye guraniyê (kemalê) û secî li guhê xelkê xweş

hatiye û xwestine hîn pirtir bi pêş kevin xweşxwan (şîr) jî gotine. Ji vê gotina me tê zanîn ko di pêşiya zimên da berê çîrok, piştî wan meselok û hîn paşê jî xweşxwan hatine gotin.

Lê gava ziman ketine warê nivîsandinê, paşê di van koçan ra derbas bûye, Yanî berê xweşxwan, paşê meselok, hîn di koça paşin da çîrok (nesr) hatine nivîsin. Heke em zimanê ereban ê ko di sînga dîrokê da gihaye warê nivîsandinê bidin ber çavên xwe, bê diwarzî dê vê rastiyê bibînin. Ji ber ko di çêbûn û bin gihê da hemî ziman bi qanûnekê va e girêdayî ne, ne hewceye em çêla zimanekî din bişînin. Kesên ko dewreyên zimanan derbaskirî xwendine gotina min navêjin.

Ji van gotinên jorin me xwest bidin zanîn ko di warê nivîsandinê da koça zimên a paşin çîrok, yanî nesir e. Ez bala xwe didimê gelek nivîsevanên me vê yeka han bîra nabine: herwekî berê min jî ne dizanî. Lê gava min ev rastî bîra bir, bi carekê ez vegehm ser nesirê.

Bila qet neyê bîra kesî ko bi van gotinan ez dixwazim bihayê xweşxwanê bişkenînim. Gava xweşxwan bi devê şair bête gotin, her hêja ye. Lê dema bi devê mîtesair be, ne tu tişt e; heye ko qesmerî be jî..

Gelek xortên me ên Kurd hene ko gava mirov bêje wan: Divê tu çak bixebitî da ko hînfî nivîsandina zimên xwe bibî. Heçko tişteki kirêt bihistî be, ditengije û dibêje, ma ez zimanê bav û kalên xwe jî nizanim ? qey jî vê ra jî hîn bûn divê ? !..

Gava vê bersiva bêrê dide, bîr nabe ko kurên hemî mîletan bi zimanan bav û kalên xwe dizanin, lê bit enê jî bo ko hînfî awayê nivîsandina wî zimanî bibin deh-panzde salan di dibistanan da bi wî zimanî dixwînin. Ew xelkên ko zimanê wan gihaye dewreya kemalê, jî bo hîn bûna awayê nivîsan dinê hewceyî xwandina deh panzde salan dibîne. Ma gelo jî me kurdên ko zimanê me hîn nuh ketiye warê nivîsandinê ra çand sal divên ko em hîn bibin ?.. Heke em tine bûna dibistanên kurdî jî bidin ber çavên xwe, divê diwarzîya hîn bûna vê yekê duta bibe.

Heye ko hîn xwendevan vê teqdîra min bi zêdeyî (mibalexe) bibînin. Heke ji bo

ESKERINE ORDİWA HEŞTAN BIHİNA XWE DİDİN

pêşendeyê di teqdîra min da zêdeyî tine be jî ji bo firo, nemaze di demeke me e holê bê dibistan da, bê şik kes nikare deh salan bi hînbûna zimên mijal bibe. Ji bo firo, mikûn e ko her kurdekî xwanda di nava sê salan da tişteki çak ji awayê nivîsandna zimanê xwe hîn bibê : lê li ser rîzana jêrîn:

Sala pêşîn bi xwandin û nivîsandina nivîsarên (1) kurdî derbas bike, sala duduyan bi nivîsandina çîrok û meselokan, a sisyan bi guhartina bend û kitêbên biyaniyan. Bi vî awayî mikûn e ko kurdekî xwenda di demekî nîzik da hîn awaê nivîsandina zimanê xwe bibe. Di guhartin anê tercime-kirinê da mirov him awayê nivîsandina zimanê xwe hîn dibe, him jî bi kêrî tîkûziya zimên têt ko emê wê li jêr bêjin.

Na gava em bi carekê lingê xwe bavêjin warê paşin û dest bi nivîsandina tiştine mezin bikin, wek şagirtê ko berî xwandina elîfbayê dest bavêje kitêbên felsefêl.. Ev bêrêtiya hane ko hêjmara nivîsevanên heja di Sûriyê da ji tiliyen destekî pirtir ne kiriye.

Yeka din jî heye ko ji zimanê me ra kêmaniyek tete zanîn. Divê her kurdê xwenda çav bide tîkûzkirina vê yekê.

Di zimên da, heke ji bêjeyan hevok û ji hevokan însa çêdibe jî; ew însa, bê tabîr û îstîlah, wek nanê garîf hevdi nagire. Piraniya tabîr û îstîlahan di warê nivîsandinê da dikevin zimên. Her wekî bi kils û çimentoyê diwar lê dibin û bi wan kevir bi hev va dinûsikin; tabîr û îstîlah jî welê bêje û hevokan bi hev va girê didin û diêxin qalibekî spehî.

Me li jor goti bû ko heya ziman nekeve warê nivîsandinê, tabîr û îstîlah tê da pir nabin. Berî vê dewreyê ên ko keti bin nav zimên, mikûn e ko em di çîrokên da bibînin. Ji bo tîkûz kirina zimên di destê me da, jî mîrasa bav û kalan, jî çîroka pê va tişteki nîn e.

QERTEL Û SİLÊMAN

Rojekê Silêman pêxember bant teyrên dinyayê

*kir û ji wan pîrst: « Kê di nav we de bêtir emir kiriye? »
Teyran lê vegerand û got: « Di keheha Xwîné de qertelek heye, ewi ji me hemiyan bêtir emir kiriye ». Silêman gote teyran: « Herin wî qerteli ji min re binin ».*

Teyrek çû û ji wî qerteli re got: « Hezretê Silêman te dixwaze ». Qertel çû balê, Silêman jê pîrst: « Te çend salan emir kiriye. » Qertel got: « Min sê sed salan emir kiriye. » Silêman jê pîrst: « Gelo kes heye ko ji te bêtir emir kiri be? » Qertel got: « Belê di keheha Xeyberê de qertelek heye, bi emir ji min mestir e, pîrê me qertalan hemiyan e. »

Silêman şande pey wî qerteli. Qertelê Xeyberê hate ba Silêman û jê re got ko çar sed salt emir kiriye. Silêman jê pîrst: « Di dinyayê de te çi ditiye û çi ket serê te? »

Qertelê Xeyberê got: « Di ciwaniya xwe de, rojekê ez bi hewa ketim û gelek bilind firiyam. Dinya di ber çavên min de bû bû wê hêkekê. Min xwe di ser behirê re tezand. Min dit ko di nav behira spî de tişteki diçirise. Min xwe ji jor de berda xwar. Ew tişt qesirêk bû; kevirêkî qesirê zêr e, û ê din ziv e. Min danî û ez li ser banê qesirê rûniştim. Mirovekî pîr jê derket, hêştirek ant û danî ber min. Çend rojan min mijûliya xwe pê kir, hêştir xwar û ez vegeyîyam mal.

Ez du sed salt mam û dîsan çûm û li ser banê wê qesirê rûniştim. Kalo çû bû rehmetê. Kurê wî bi der hat, ji min re kehrîkek anî. Min ew xwar û ez jê vegeyîyam.

Sed salên din ketin navê. Min dîsan qesta qesirê kir û ez çûm-ê. Kurik jî emrê Xwedê kiri bû. Nevtki kalo hebû. Lawik gava çav bi min kir rahişte tiştinga xwe û kir ko min bikuje. min da xwe û ez revim. Ya hezretê Silêman, tiştê ko di dinyayê de min ditiye ev e. Tama mirovan ji dinyayê ne maye ».

Heke ji çîrokên pê va di destê me da çend nivîsarên edibên kevin hebin jî, tabîr û îstîlahên tê da erebî ne.

Tabîr û îstîlahên nuh, heye ko em bikarin di riya guhartina (tercime kirin) kitêbên biyani da tîxin zimanê xwe. Bi çav min, xortên me ên ko zimanan biyani dizanin, xweqî dikarin di vî warî da bi kêrî zimanê xwe bînin. Nemaze ên ko bi zimanan îngilîzî û fransîzî dizanin.

OSMAN SEBRÎ

(1) Nivîsar, bi mana kitêb, kovak û rojnameyên ko bi zimanekî tene nivîsîn û çapkirine (eser).

(حذفه المراقب)

Berwari: 5/2/1944

T. ILHO BÊDUHÎ

(حذفه المراقب)

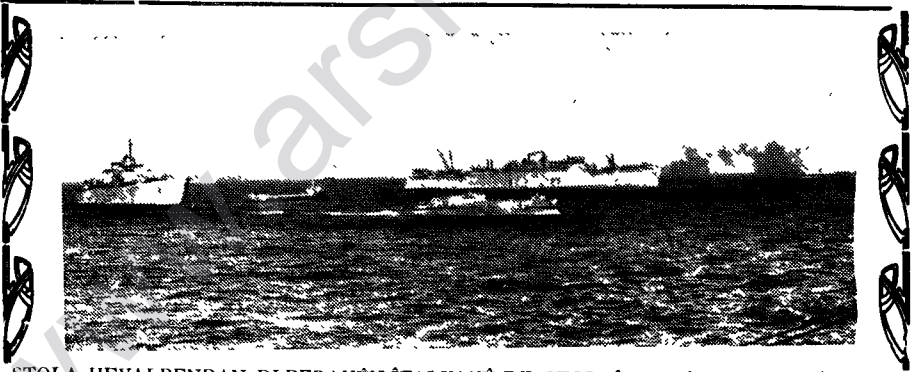
HINEK JÎ HENEK

HÎTLER Û MÛSOLÎNÎ — Zilamek hebû; Xwedê hema keç didan-ê. Carekê jîna wî cewik anîn; her du jî kur. Ji kêfa mêrik re payan ne dihate dîtin. Stêrka mihwerê jî hêj diçirîst. Mêrik rabû navê yekî kir Hîtlêr, navê ê din kire Mûsolînî.

Hevalên wî pê hesiya bûn û dihatin pîroziyê. Yekî, ji bavê cewikan pîrsî: Ma hon Hîtlêr û Mûsolînî çawan ji hev ferq dikin.

Bav lê vegerand û got: Gelek rahet e, em li kumatekê dinihêrin û dizanin. Yê ko bi xwe de rîtiye ew Mûsolînî ye.

Sansorê Ev Nivîsar Rakiriye

STOLA HEVALBENDAN DI PERAVÊN ÎTALYAYÊ DE, STOL Û ORDÛ HEVKERİYÊ DIKIN.

Kiriyariya Ronahiyê

Ji bo Sûriyê 10 lîreyên sûrî — Ji bo welatên din lirekî ingilîzî û niv

Xwedî û gerinendeyê berpirsiyar : Celadet Alî Bedir-Xan. Şam—Sûriye
Directeur Propriétaire: Djéladet Aali Bedir-Khan, Damas—Syrie